

Tisdagen den 15 november

Kl. 15.00

Anmälan om kompletteringsval utskott

Om Israels ockupation på Västbanken och i Gaza

Förhandlingarna leddes av andre vice talmannen.

1 § Justerades protokollet för den 7 november.

2 § Anmälan om kompletteringsval till utskott

Andre vice talmannen meddelade att folkpartiets partigrupp som suppleant i finans- och näringsutskotten under Lars De Geers ledighet anmält hans ersättare Margareta Jonback.

Andre vice talmannen förklarade vald till

suppleant i finansutskottet

Margareta Jonback (fp)

suppleant i näringsutskottet

Margareta Jonback (fp)

3 § Andre vice talmannen meddelade att *Jan-Erik Wikström* (fp) denna dag återtagit sin plats i riksdagen, varigenom Margareta Andréns tjänstgöring som ersättare upphört.

4 § Svar på interpellation 1988/89:27 om Israels ockupation på Västbanken och i Gaza

Anf. 1 Utrikesminister STEN ANDERSSON:

Herr talman! Innan jag svarar på Hans Göran Francks interpellation vill jag göra en kommentar i all korthet med anledning av det palestinska nationalrådets möte i Alger.

Den svenska regeringen välkomnar rapporterna om besluten vid det palestinska nationalrådets möte i Alger. Sverige har länge hävdad det palestinska folkets rätt till självbestämmande, som inbegriper rätten att bilda en egen stat. När PLO nu väljer att utropa en egen stat är det den svenska

Prot. 1988/89:24
15 november 1988

*Om Israels ockupation
på Västbanken och i
Gaza*

regeringens förhoppning att denna skall kunna förverkligas på de palestinska områden som i dag är ockuperade av Israel sedan 1967. Vi utgår ifrån att de exakta gränserna kommer att bestämmas i förhandlingar mellan parterna.

Den svenska regeringen delar PLO:s syn sådan den kommit till uttryck i rapporterna från Alger, att en internationell fredskonferens måste sammanställas, och att grunderna för en fredlig lösning av konflikten utgörs av FN:s resolutioner 242 och 338 samt självbestämmanderätt för palestinierna.

Att PLO nu förefaller entydigt erkänna FN:s resolution 242 innebär ett erkännande av Israels suveränitet, territoriella integritet och politiska oberoende, samt dess rätt att leva i fred inom säkra och erkända gränser och fritt från våld eller hot om våld. Detta är något som Israel länge satt som villkor för förhandlingar. Därmed skulle ett historiskt steg ha tagits som borde kunna öppna vägen till fred och folkförsoning. Vi vädjar till Israels regering att gå palestinierna till mötes och inleda fredsförhandlingar.

Hans Göran Franck har frågat mig på vilket sätt regeringen vill agera främst i FN för att den israeliska ockupationen snarast skall upphöra, vilka åtgärder regeringen kommer att vidta för att genomföra humanitära projekt, bl.a. ett rehabiliteringscenter i Ramallah, om stödet till frivilligorganisationernas hjälpverksamhet i ockuperade områden kommer att utökas, vilka åtgärder regeringen avser att vidta för att handeln med palestinska företag skall kunna utvecklas, vilka initiativ regeringen avser att vidta för Faisal Husseinis och andra politiska fångars frigivning, samt om regeringen är beredd att förstärka svenska generalkonsulatet i Jerusalem.

Regeringen har sedan lång tid tillbaka med djup oro sett på utvecklingen i de av Israel ockuperade palestinska territorierna. Det uppror mot ockupationsmakten som pågått oavbrutet sedan december förra året, den s.k. intifadan, har skördat över 300 dödsoffer bland palestinierna och tusentals skadade, trots palestiniernas relativa återhållsamhet i sitt motstånd. Fler än tio israeler har dödats under samma tid.

I ett gemensamt anförande av Danmark, Finland, Norge och Sverige i FN den 3 november i år uttrycktes djup oro över det försämrade läget på Västbanken och i Gaza. Huvudansvaret för detta lades på ockupationsmakten. De israeliska repressiva åtgärderna innebar brott gentemot Israels egna åtaganden enligt folkrätten och de mänskliga rättigheterna. De nordiska länderna fördömde alla vålds- och terroraktioner, varhelst de kom ifrån. Våldsspiralen måste brytas.

Två aspekter av den israeliska ockupationspolitiken förefaller mig särskilt allvarliga. Den ena är att det långsiktiga syftet med den israeliska ockupationen i många hänseenden ger intryck av att vara ett målmedvetet inlemmande av de ockuperade palestinska områdena, steg för steg, i den israeliska staten.

Den palestinska befolkningen, som i årtusenden brukat jorden i dessa områden, tvingas i dag leva med vissheten om att det finns starka krafter i Israel som kräver dess underkastelse eller rent av fördrivning. Dessa krafter har förstärkts i det senaste valet i Israel.

Den andra allvarliga aspekten är ockupationspolitikens metoder som inte kan beskrivas som annat än förtryck av civilbefolkningen. Flera rapporter ger intryck av ren terror. Det gäller bl.a. behandlingen av arresterade och ockupationstruppernas närmast systematiska misshandel av civila. Använd-

ningen av plastkolor i det uttalade syftet att skrämma och tysta palestinier måste också fördömas.

Från israeliskt håll brukar ofta framhållas att det är palestinerna som vill utplåna staten Israel. Här hänvisas till PLO:s stadga från 1964. PLO har dock i dag i allt högre grad givit uttryck för att palestinerna är inriktade på att erkänna Israels rätt till existens inom säkra och erkända gränser. Det beslut som har fattats i Alger innebär ett indirekt sådant otvetydigt erkännande. Vi måste söka se verkligheten sådan den är och dra våra egna slutsatser. Det är i dag inte Israels existens som är hotad, det är det palestinska folkets framtid som står på spel.

Att hävda detta är inte en anti-israelisk ståndpunkt. Tvärtom! Det måste anses ligga i Israels långsiktiga intresse att inte bara accepteras av, utan också att själv acceptera, sin omvärld. Endast genom att bli en integrerad del av den egna regionen kan Israel på sikt överleva som självständig stat. En liten stat i ständig konflikt med sin omgivning lever ett farligt liv när den ständigt söker lösningar genom militär överlägsenhet.

Den svenska regeringen har sedan länge verkat i FN för en fredlig lösning av konflikten genom förhandlingar mellan berörda parter. Sverige stöder aktivt förslaget om en internationell konferens i FN:s regi med deltagande av de berörda parterna, inkl. PLO.

Vi verkar även i våra direkta kontakter med de olika parterna för sådana förhandlingar. Med de goda möjligheter Sverige har är det vår plikt att verka för en ökad dialog, inte minst för att minska klyftan av misstro och misstänksamhet mellan israeler och palestinier. Sverige kan och bör spela en aktiv roll i detta sammanhang.

Sverige står också när det gäller dessa frågor i nära kontakt med de nordiska länderna. I det tidigare nämnda gemensamma inlägget i FN om den israeliska politiken på de ockuperade områdena slog vi åter fast att vi stöder planerna på en internationell konferens. För att inleda en sådan process framhölls att det var av grundläggande vikt att israeler och palestinier ömsesidigt erkänner varandras rättigheter. De nordiska länderna uppmanade palestinerna att erkänna Israels rätt att existera inom säkra och erkända gränser, och Israel att erkänna rätten till självbestämmande för palestinerna.

Det är fortfarande regeringens uppfattning att grundvalen för en fredlig lösning måste vara FN:s säkerhetsråds resolutioner 242 och 338 samt självbestämmanderätt för palestinerna. I detta inkluderas självfallet rätten att bilda en egen stat. Av självbestämmanderätten följer också rätten att utse sina egna representanter. Palestinierna måste representeras av företrädare som har det palestinska folkets förtroende. Enligt regeringens uppfattning har PLO ett sådant förtroende. Tanken att palestinernas representanter skall utses av andra än palestinerna själva måste avvisas som djupt odemokratisk.

Vad gäller frågorna om svenska humanitära hjälpinsatser vill jag först erinra om att Sverige är en av de största biståndsgivarna till FN:s hjälporganisation för palestinaflyktingar, UNRWA. Det svenska bidraget uppgår i år till 82 milj. kr. Härtill kommer extra bidrag för insatser på Västbanken och i

Prot. 1988/89:24
15 november 1988

*Om Israels ockupation
på Västbanken och i
Gaza*

Prot. 1988/89:24
15 november 1988

*Om Israels ockupation
på Västbanken och i
Gaza*

Gaza via enskilda organisationer och UNRWA till ett belopp av ca 15 milj. kr. under de senaste två åren.

Kort efter mitt besök på Västbanken i våras uppfylldes det svenska löftet till Makassedsjukhusets ledning att sända svensk expertis för att planera utformningen av en rehabiliteringsklinik i Ramallah. En specialistgrupp utarbetade en rapport som också visade omedelbara behov av kompletterande sjukhusutrustning för Makassedsjukhuset. Denna utrustning levereras nu genom den svenska hjälporganisationen DIAKONIA:s försorg. DIAKONIA har också åtagit sig att med bidrag från biståndsanslaget färdigställa och utrusta rehabiliteringskliniken i Ramallah. Enligt aktuella kalkyler kommer projektet att kosta 8–10 milj. kr.

Under året har också överläggningar ägt rum mellan utrikesdepartementet och företrädare för svenska enskilda organisationer om möjligheterna till ökat svenskt humanitärt engagemang i området. Regeringen är angelägen att i samråd med berörda organisationer öka våra insatser där.

I detta sammanhang finns även anledning att pröva möjligheten att från biståndsanslaget bidra med rättshjälp åt palestinier.

Vad så gäller frågan om handel med palestinska företag är det viktigt att slå fast att de produkter som importeras från de av Israel ockuperade områdena inte behandlas annorlunda än import från andra u-länder.

Sveriges import från de ockuperade områdena är i dag liten. Men importkontoret för u-landsprodukter, IMPOD, undersöker vilka marknadssektorer och produkter som kan vara av intresse för Sverige och palestinsk export. Beroende på resultatet av denna undersökning kan IMPOD ge ytterligare bistånd till palestinska exportörer.

Situationen för de palestinier som arresterats av de israeliska ockupationsmyndigheterna eller på annat sätt blivit s.k. administrativt häktade utan dom och rannsakan är allvarlig. Behandlingen av fångar är enligt rapporter från bl.a. Amnesty och Internationella juristkommissionen i många fall vedervärdig. Regeringen har, bl.a. tillsammans med andra nordiska länder, vädjat till Israel att ge invånarna i de ockuperade palestinska territorierna det skydd de är berättigade till enligt internationell rätt. Vi följer noga utvecklingen och överväger efter hand också tillsammans med andra nordiska länder vilka åtgärder vi kan och bör vidta för att verksamt förbättra situationen för de politiska fångarna, och generellt avseende de mänskliga rättigheterna på de ockuperade områdena.

Vad slutligen angår vårt konsulat i Jerusalem är jag medveten om konsulatets begränsade resurser. Jag har instruerat mina medarbetare i utrikesdepartementet att utreda hur vi lämpligast skall kunna åtgärda denna resursbrist.

Anf. 2 HANS GÖRAN FRANCK (s):

Herr talman! Jag tackar utrikesministern för det utförliga och positiva svaret. Den kompletterande deklARATION som utrikesministern gjorde var också värdefull.

Det är en händelse som ser ut som en tanke att denna interpellationsdebatt äger rum den dag som det palestinska nationalrådet – PNC – dvs. det

palestinska parlamentet, fattat beslut om att utropa en egen oberoende palestinsk stat.

Jag vill gärna som riksdagsman och ordförande i Svensk-palestinska vänskapsförbundet ge uttryck för varma välgångsönskningar till det palestinska folket liksom till PNC och PLO.

De beslut som fattats i anslutning till utropandet av staten Palestina vittnar om den fredsvilja och realism som råder bland palestinierna och deras företrädare.

Under det besök som jag företog i de av Israel ockuperade områdena sistlidna sommar fick jag överväldigande bevis för att det palestinska folket står samlat i sin strävan att uppnå en fredlig lösning av Mellersta Östernkonflikten. Visst finns det åsiktsskillnader som bland alla folk och parlamentariska församlingar, men beslutet i Alger svarar emot vad en överväldigande majoritet av det palestinska folket kämpar för. Beslutet i Alger är väl förankrat hos den palestinska befolkningen. Det är i själva verket ett led i den kamp som pågått under snart ett år och gått under det nu världsbekanta namnet Intifada.

Vägarna har nu öppnats för att FN skall kunna sammankalla en internationell fredskonferens om Mellersta Östern. Alla FN-medlemmar, FN:s säkerhetsråd och främst USA och Sovjetunionen, har ett stort ansvar för att åtgärder vidtas för att undanröja alla hinder för en sådan konferens.

Det bör finnas så mycket realism i Israel att man inser att vi nu nått en historisk vändpunkt.

I detta läge finns det anledning för Sverige att ytterligare förstärka ansträngningarna och insatserna för att stödja och stimulera de fredsvilliga och utöva än starkare påtryckningar mot de ovilliga och mot dem som spjärnar emot.

Att hålla än mer nära kontakter med företrädarna för Israel och Palestina är givetvis särskilt viktigt. Enligt min mening bör Sveriges regering ha direkta förbindelser inte bara med Israel utan även med staten Palestinas företrädare, så att ett diplomatiskt erkännande kan ske av denna nybildade stat så snart förutsättningar därför föreligger enligt våra regler och praxis. I avvaktan på detta bör inga hinder föreligga att utveckla politiska, ekonomiska, kulturella och andra förbindelser med Palestina och dess företrädare.

Ett snabbt upphörande av den mer än 20-åriga ockupationen är av central betydelse. Det palestinska folket har enligt min mening alla förutsättningar för att självt administrera dessa områden.

Det är angeläget, med hänsyn till säkerhetsintressen som kan uppstå, att Sverige har beredskap att ingå i en eventuell FN-styrka i aktuella områden.

Jag ber utrikesministern ge sina kommentarer till de av mig berörda frågorna.

Jag är i allt väsentligt mycket tillfredsställd med de svar som Sten Andersson lämnat på mina frågor.

Jag vill särskilt understryka att solidariteten med Palestinas folk inte är en antiisraelisk aktion. Israels folk drabbas också av den rådande situationen men alls inte på samma sätt och i samma omfattning. Det är i högsta grad ett israeliskt intresse att de palestinska och israeliska folken kan leva i fred och samarbete med varandra.

Prot. 1988/89:24
15 november 1988

*Om Israels ockupation
på Västbanken och i
Gaza*

Prot. 1988/89:24
15 november 1988

*Om Israels ockupation
på Västbanken och i
Gaza*

Låt mig till slut ställa några kompletterande frågor till utrikesministern.
När räknar utrikesministern med att rehabiliteringskliniken i Ramallah är klar och kan tas i anspråk?

Är regeringen beredd att medverka till att en industri- och handelsdelegation sänds till Jerusalem, Västbanken och Gaza?

Hur snart kan en förstärkning av vårt konsulat i Jerusalem vara genomförd?

Det borde vara en självklarhet för Israel att omgående frige alla politiska fångar och arresterade.

Då det gällde Chiles förre utrikesminister Clodomiro Allmeyda gjorde Sten Andersson en berömvärd insats. Allmeyda är fri i dag. Nu gäller det Faisal Hussein, en mycket viktig företrädare för det nationella palestinska ledarskapet.

Jag väddar till Sten Andersson att agera lika kraftfullt i detta fall.

Anf. 3 PER GAHRTON (mp):

Herr talman! Även miljöpartiet de gröna välkomnar den självständiga staten Palestina. Miljöpartiet välkomnar också att detta har skett på ett sätt som garanterar att det kan finnas två självständiga stater, Palestina och Israel, som respekterar varandras gränser i området. Genom att utgå från den FN-resolution i vilken det slogs fast att det skall finnas två stater, en arabisk och en judisk, har palestinerna anslutit sig till den internationella legaliteten. Det borde därför inte vara svårt för Israel, som under alla år har åberopat just den FN-resolutionen som legal grund för sin egen existens, att nu ta PLO:s utsträckta hand och omgående inleda direkta förhandlingar inom ramen för en FN-konferens med uppgift att utarbeta de praktiska detaljerna – gränsdragningar, Jerusalems status m.m. – kring en stabil fred mellan de två oberoende staterna Palestina och Israel.

Men redan i dag har vi genom rapporter från Jerusalem tyvärr kunnat höra att den israeliska regeringen bryskt avvisar också denna palestinska fredsmänifestation, som inte är den första men den mest långtgående av dem alla. Mot den bakgrunden förefaller det naturligt att fråga sig hur det hela egentligen började. I en nyutkommen bok med titeln *The Birth of the Palestinian refugee problem*, av en judisk medarbetare i *Jerusalem Post*, Benny Morris, står att läsa om en bakgrund till detta. Det är en skrämmande bok, och inte för inte har författaren arresterats av de israeliska myndigheterna.

Grundfrågan är givetvis: Varför bildades 1948 bara en judisk stat, trots att FN hade beslutat att också en arabisk stat skulle bildas? Morris ger svar på den frågan, och genom sin tillgång till viktiga och delvis hemliga hebreiska dokument visar han hur de israeliska ledarna på den tiden kallblodigt och cyniskt genomdrev en plan, den s.k. Plan D, som var uppgjord långt innan britterna skulle dra sig tillbaka. Det var en plan som klart uttalade att man inte alls var nöjd med det man fick – och som man offentligt accepterade – utan att man tänkte sig mer. Som Morris noggrant och i detalj redovisar blev resultatet att minst en halv miljon palestinier drevs i väg, inte bara flydde utan, enligt Morris dokumentation, drevs i väg. 350 palestinska byar tömdes och förstördes eller övertogs av israeliska kolonister. Flera miljoner hektar

jordbruksmark konfiskerades utan att någon kompensation betalades ut. Det palestinska samhället slogs i spillror. Bofasta bönder förvandlades till paralyserade flyktingar. Välbärgade människor förvandlades till utfattiga understödstagare. Sociala och kulturella mönster slets sönder. Tusentals och åter tusentals dödades i brutala mordattacker, inte bara i kriget utan i direkta mordattacker, t.ex. den i Deir Jassin den 9 april 1948 då den nuvarande premiärministern Shamirs terrorister mördade minst 300 obeväpnade civila, de flesta kvinnor och barn – jag besparar kammaren detaljer om hur mordet gick till.

Lika väl som det då fanns israeler som var kritiska mot brutaliteterna, finns det lyckligtvis sådana kritiker också i dag. Det finns en israelisk freds rörelse. Israeler demonstrerar mot våldsdåden i de ockuperade områdena. De vägrar att tjänstgöra som soldater i Gaza och på Västbanken – några har redan fängslats för sina fredsaktiviteter. Det är dessa israeler – de som verkligen tror på fred – som nu behöver vårt stöd. De måste få känna att hela världen tar det palestinska fredsbudet på allvar.

Tyvärr leds Israel av politiker som är mästare i att förstöra fredsmöjligheter. Förra gången – för 40 år sedan – då möjligheter förelåg, när Folke Bernadotte lade fram sin fredsplan, svarade Shamir på ett sätt som nu väl är allmänt känt: Han deltog i planläggningen av mordet på fredsmäklaren.

Otaliga gånger har också palestinska fredspolitikerna mördats av israeliska agenter. Nu finns det tyvärr risk för upprepning av händelserna 1948. Jag noterar att utrikesministern i sitt svar, som också jag är tillfredsställd med, konstaterar att det finns starka krafter i Israel som kräver palestiniernas underkastelse eller rent av fördrivning. Det är det minsta man kan säga. Tyvärr finns det sådana krafter som minns 1948, och som gärna vill att det som då hände upprepas för att man skall undvika en fred som från deras extremistiska utgångspunkt är att frukta. Vad kan då Sverige göra? Som jag ser det skulle ett snabbt svenskt erkännande av den nya palestinska staten vara ett exempel som skulle få efterföljd i stora delar av världen. Detta skulle därmed klargöra för de mest oförsonliga israeliska hökarna att det nu är allvar, att de har att välja mellan att ta PLO:s utsträckta hand eller att hamna i en total isolering, närmast liknande Sydafrikas situation. Mot den bakgrunden vill jag också fråga om utrikesministern är beredd att positivt pröva möjligheterna till ett erkännande av den nya staten Palestina.

Anf. 4 BO HAMMAR (vpk):

Herr talman! Den 15 november 1988 är en stor dag för det palestinska folket och för det palestinska motståndet. På denna historiska dag vill jag ännu en gång uttrycka vänsterpartiet kommunisternas solidaritet med PLO:s kamp för det palestinska folkets demokratiska och nationella rättigheter.

De beslut som det palestinska exilparlamentet nu fattat kommer att få mycket stor betydelse. Det gäller såväl upprättandet av en palestinsk stat som erkännandet av viktiga FN-resolutioner som garanterar den israeliska statens rättigheter. Det är riktigt att det inte rådde total enighet om beslutet, och ofta utnyttjar PLO:s motståndare den anständigheten att det finns vissa skiljaktiga meningar. Själv ser jag det som både positivt och beundransvärt att en motståndsrörelse som arbetar under svåra förhållanden kan tillåta sig öppna

Prot. 1988/89:24
15 november 1988

*Om Israels ockupation
på Västbanken och i
Gaza*

och demokratiska debatter. Det är helt i linje med våra egna demokratiska ideal.

De historiska beslut som nu fattats av det palestinska parlamentet fattades med stor majoritet. Ingen kan betvivla PLO-ledningens auktoritet och rätt att tala i det palestinska folkets namn. Det långa upproret i de av Israel ockuperade områdena har inneburit mycket stora lidanden för det palestinska folket. Många har dödats av ockupationsmaktens trupper, ännu fler har sårats eller åsamkats stora materiella förluster. Ändå fortsätter och förstärks motståndet mot ockupanterna.

Ett enigt folk kan inte besegras, och det palestinska folket är enigt i sin beslutsamhet att frigöra sig från ockupationens bojor och förnedring. Den statsterrorism som palestinierna utsätts för av de israeliska myndigheterna kommer aldrig att kunna kväsa motståndet, hur mycket den än trappas upp.

Herr talman! Många av oss som med ursinne bekämpat antisemitismen och lidit med det judiska folket upplever i dag med förtvivlan och sorg hur Israel kränker de mest elementära mänskliga rättigheterna. Fanatiker och extremister vinner ökat inflytande över den israeliska politiken. Ockupationspolitiken är en tragedi, i första hand naturligtvis för det palestinska folket, men även för Israels folk. Vi från vpk uttrycker vår solidaritet med alla de modiga israeler – framför allt finns de inom arbetarrörelsen och fredsrörelsen – som bekämpar ockupationspolitiken och som är de främsta företrädarna för den judiska kulturen och traditionen.

Sverige har på många sätt spelat en positiv roll under senare år i försvaret för det palestinska folkets rättigheter. Jag vill erinra om det besök som Yassir Arafat gjorde i Sverige 1983 och som kom till stånd på Olof Palmes initiativ. Olof Palme fick lida mycket spott och spe för detta från högerextremistiskt håll, men tyvärr också från de borgerliga partierna. Därför är jag glad över att många förnuftiga politiker också från det borgerliga lägret i dag har en mer sansad och realistisk inställning. En sådan här dag skall vi inte heller glömma bort de insatser vissa borgerliga politiker gjort för att försvara det palestinska folkets rättigheter. Jag tänker bl.a. på vår förra riksdagskollega Gunnel Jonäng.

Jag tycker att utrikesministerns svar tidigare på Hans Görans Francks interpellation var mycket bra. Jag utgår från att det innebär att regeringen kommer att ta ytterligare initiativ för att befrämja en fredsprocess och för att utveckla det svenska stödet till det palestinska folket. Utan att vilja överskatta vårt lands betydelse tror jag att vi kan spela en viktig roll i den processen.

Anf. 5 HÅKAN HOLMBERG (fp):

Herr talman! Jag skall inte säga så mycket om Hans Görans Francks interpellation, utöver att folkpartiets grundinställning hela tiden har varit att det som kan få slut på ockupationen av Västbanken och Gazaområdet är att det blir fred – med andra ord att det tillstånd som ledde till kriget 1967 och till den följande israeliska ockupationen av områden som då kontrollerades av Jordanien och Egypten upphör. Det betyder att Israels grannar erkänner landets rätt att existera och avstår från att med våld försöka avskaffa det. Samtidigt har vi inom folkpartiet vid olika tillfällen riktat kritik mot många

inslag i den israeliska ockupationspolitiken och uttryckt djup oro över utvecklingen på de ockuperade områdena.

Det som föranleder mitt inlägg nu är Sten Anderssons kommentar till den palestinska självständighetsförklaring som presenterades sent i går natt och som de flesta av oss ännu känner bara genom massmedias rapportering. Jag vill gärna instämma i utrikesministerns förhoppning att detta steg – eller snarare det faktum att man samtidigt har åberopat FN-resolutionerna 242 och 338 som grund för sitt beslut – skall visa sig vara ett steg på vägen mot en verklig fredsprocess.

Folkpartiet har alltid argumenterat för en lösning med två suveräna stater vid sidan av varandra och i fred med varandra. Vi ser fram emot att en sådan utveckling nu kanske kan inledas. Men vi anser inte att Sverige nu kan frångå sina principer för när stater kan erkännas och erkänna det självständiga Palestina innan det finns ett fredsavtal och en palestinsk regering som kontrollerar sitt territorium.

Det står ändå klart att ett uttryckligt erkännande från PLO:s sida av resolutionerna 242 och 338 kan vara nyckeln till just den utveckling och till den förhandlingsuppörelse som vi alla önskar oss. Det är alltså glädjande att PLO nu tycks ha valt att göra ett entydigt ställningstagande på den här punkten. Det hade varit ännu bättre om så hade skett före det israeliska valet eller allra helst för många år sedan. Mycket hade då kunnat se annorlunda ut i Mellanöstern, och mycket mänskligt lidande hade kunnat undvikas.

Vi hoppas att den nya israeliska regeringen kommer att analysera det nya läget i konstruktiv anda och göra vad som är möjligt att göra från israeliskt håll för att underlätta fredsprocessen. Vi vet från flera andra länder i regionen vilka problem ett fundamentalistiskt religiöst inflytande på ett lands regeringspolitik kan åstadkomma, och vi hoppas att motsvarande problem i Israel skall gå att undvika.

Om ställningstagandet i Alger i går natt skall påverka opinionen i Israel och i andra länder, gäller det givetvis att man också på andra sätt markerar att man är inställd på att föra en ny och mer försonlig politik. Det har som bekant tyvärr inträffat tidigare att olika talesmän för och fraktioner inom PLO har gett olika besked i viktiga frågor.

Ställningstagandet från Alger kan knappast tolkas annat än som början på en stabil kursförändring. Inget vore mer till skada för palestiniernas nationella strävanden än om gårdagens ställningstagande till förmån för FN-resolutionerna 242 och 338 skulle upphävas eller motsägas av andra handlingar eller ställningstaganden.

Anf. 6 PÄR GRANSTEDT (c):

Herr talman! Förra veckan hade vi anledning att särskilt dra oss till minnes de händelser som inträffade i Tyskland för 50 år sedan. Vi mindes Kristallnatten och de 50 år som har gått sedan dess. Kristallnatten var inledningen till ett av historiens värsta ildåd.

Vi vet att antisemitismen lever också i dag. I Västtyskland görs det försök att förklara och ibland i någon mån försvara det som hände i Tyskland under nazismen. I Sovjetunionen finns det en tradition av antisemitism som bl.a. har tagit sig uttryck i en traditionalistisk rörelse kallad Pamjat som har

Prot. 1988/89:24
15 november 1988

*Om Israels ockupation
på Västbanken och i
Gaza*

Prot. 1988/89:24
15 november 1988

*Om Israels ockupation
på Västbanken och i
Gaza*

mycket starka antisemitistiska drag. Liknande symptom kan man se på många andra håll i världen.

Den här verkligheten är naturligtvis en bakgrund till staten Israels existens som vi aldrig får glömma. Det är denna verklighet som gör att staten Israel är viktig – det är viktigt att den finns och har en framtid.

Samtidigt borde det vara närmast en självklarhet att man inte kan bygga ett visst folks framtid och möjlighet till ett eget nationellt hem på att man förvägrar ett annat folk samma rättighet. Därför kan man säga att varje gång som staten Israel agerar mot möjligheterna för det palestinska folket att få sina nationella strävanden tillgodosedda, motverkar man också själva den idémässiga grundvalen för staten Israels existens. Det ligger således i alla Israels vänners intresse och i Israels intresse att det palestinska folket får sina nationella rättigheter tillgodosedda.

De beslut som nu har fattats av det palestinska nationalrådet borde vara ett viktigt steg på vägen till en förhandlingslösning. Det borde vara uppenbart att det inte går att åstadkomma en fred i det här området och en lösning på de här två, mot varandra stående nationella intressena utan att vi får en förhandling mellan Israel och i första hand PLO.

Israel har satt upp två hinder i fråga om att förhandla med PLO. Det ena är kravet att PLO skall erkänna Israels rätt till existens. Det andra är kravet att PLO skall avstå från våld.

Beträffande det första kravet har det redan tidigare framstått mycket tydligt att man inom PLO är beredd att erkänna Israels rätt att existera. Det senaste beslutet är ännu tydligare. Man måste vara både blind och döv om man inte uppfattar de signalerna från PLO.

Beträffande kravet på att avstå från våld är det uppenbart att det inte är PLO:s våld som är det allvarligaste för närvarande i det här området, utan det är det våld som utövas av Israel. Kravet på att motparten skall avstå från våld måste vara parat med en beredvillighet att själv avstå från våld i den här konflikten. Jag är övertygad om att om Israel visar den beredvilligheten kommer också PLO att vara beredd att uppfylla detta andra krav.

Det finns alltså egentligen inget rimligt skäl för Israel att inte träda i förhandling med PLO. Om man efter det som nu har hänt fortfarande vägrar att förhandla med PLO, då måste vi ha rätt att betvivla den goda viljan, och då måste det vara Israel som tar på sig huvudansvaret för fortsatt våld och fortsatt konflikt i regionen samt för konsekvensen fortsatt och allt värre isolering av staten Israel internationellt. Detta sista vore, herr talman, tragiskt just därför att Israel är så viktigt som en symbol för alla folks rätt till ett eget nationellt hem.

Jag tycker, precis som tidigare talare, att utrikesministrerns deklaration här var värdefull. Den har vårt stöd. Det är viktigt att Sverige fortsätter att agera kraftfullt internationellt och bilateralt för en fredlig lösning i Mellanöstern och för en förhandlingslösning och en fredskonferens. Det är viktigt att vi är beredda att på allt sätt materiellt stödja de nödlidande på Västbanken, och det är viktigt att vi också försöker få andra stater att hjälpa till med detta arbete.

Jag vill avslutningsvis ställa en fråga till utrikesministern om hur han ser på möjligheten att få andra vänner till Israel, framför allt USA, att agera på ett

konstruktivt och positivt sätt för att det nu skall kunna bli en fredlig och förhandlad lösning på konflikten Israel–Palestina.

Prot. 1988/89:24
15 november 1988

*Om Israels ockupation
på Västbanken och i
Gaza*

Anf. 7 GUNNAR HÖKMARK (m):

Herr talman! Situationen efter det israeliska valet och den palestinska nationalkongressens beslut kan sägas innebära att den svenska Mellerstaösterpolitiken ställs inför ännu större krav med hänsyn till det sätt vi agerar på. Det är viktigt för oss att vi genom vår politik stödjer de stabiliserande krafter som finns på båda sidor. Det är viktigt att vi tar avstånd från det våld som ockupationsmakten gör sig skyldig till i strid mot folkrättens regler, på samma sätt som det oundgängligen är viktigt att vi tar avstånd från det våld som PLO har utövat och som man eventuellt i framtiden kan komma att utöva.

Det är ytterligt viktigt att vi gör klart för den israeliska opinionen att de tankar på en annektering som finns i vissa delar av det israeliska samhället är oacceptabla för de västeuropeiska nationerna, däribland Sverige, och också farliga för den israeliska nationen.

Herr talman! Det är viktigt att vi kan förmedla vår hållning vad gäller dessa punkter genom att uppträda i dialog med bägge parter. I det sammanhanget är det också viktigt att vi har klart för oss den bakgrund som denna konflikt är ett resultat av.

Man kan säkerligen, herr talman, liksom Per Gahrton gjorde, alltid hitta någon bok eller någon rapport som styrker just det man vill säga. Det skulle inte förvåna mig om Per Gahrton någon gång skulle hävda att det egentligen var sionisterna som beslutade att arabstaterna skulle angripa Israel. Men om man lämnar den typen av förvrängningar av perspektivet åt sidan kan vi ändå se den orsaksbakgrund som bildar det dilemma som alla nationer och folk i Mellanöstern i dag lever i.

Herr talman! Fredsprocessen måste få sin start. Detta innebär att vi måste vända oss mot ockupationsmaktens metoder när de går utöver vad som är tillåtet enligt folkrättens regler, men vi måste också inse att en ockupation inte kan upphöra innan en trovärdig fredsprocess har fått sin start. Det finns mot den bakgrunden givetvis anledning att välkomna det som har sagts i Alger och som vi, som Håkan Holmberg underströk, ännu bara tagit del av via media. Det kan mycket väl vara en väg till fredsprocessen. Just därför är det i allra högsta grad viktigt att vi ställer krav på PLO att inte bara indirekt i signaler till den internationella opinionen antyda att man vill erkänna Israel, utan att man också direkt och konkret visar att man organisatoriskt och politiskt är villig och kapabel att leva upp till de krav som ett erkännande av staten Israel ställer. Det är viktigt att skapa klarhet på denna punkt. På samma gång som vi noterar att detta är ett glädjande steg vet vi att vi under de senaste åren har kunnat ta del av en lång rad motstridiga besked vad gäller PLO:s inställning till ett erkännande av staten Israel. Ena dagen har en positiv utsaga applåderats i den internationella opinionen och ibland tagits till intäkt för ännu mer långtgående kritik av Israel, andra dagen har vi från de olika delar av PLO som är mest militanta kunnat uppfatta den motsatta signalen.

Det är mot denna bakgrund som det är en viktig uppgift för oss, som vill

Prot. 1988/89:24
15 november 1988

*Om Israels ockupation
på Västbanken och i
Gaza*

uppträda som en partner härvidlag, att vi ställer krav på att ett erkännande inte bara sker indirekt och blir en antydning, utan att det omvandlas till konkreta uttalanden och ett konkret agerande.

Herr talman! Detta är viktigt eftersom fredsprocessen mycket väl kan ha fått en ny chans genom det som har skett på ömse sidor. Mot bakgrund av fredsavtalet med Egypten vore det nämligen felaktigt att utdöma den regering som i dag bildat politisk majoritet i Israel och denna regerings benägenhet att söka en fredlig lösning. Detta kräver att vi stödjer de stabiliserande krafterna genom att uppträda som partner i en dialog för freden och inte som partner till en av parterna.

Det är mot den bakgrunden, herr talman, som det finns anledning att dels med viss måttfull optimism hälsa det besked som har lämnats, dels inse att beskedet innebär ett krav på en svensk Mellanösternpolitik som inte är ensidig utan ställer krav på båda sidor, eftersom det är genom krav på båda sidor som fredsprocessen kan ta ytterligare nya steg.

Anf. 8 Utrikesminister STEN ANDERSSON:

Herr talman! Jag vill först uttrycka den glädje jag känner över den samsyn som finns, den gemensamma reaktion och de förhoppningar vi alla hyser med anledning av det beslut som har fattats i Alger. Det är klart att denna situation, som Gunnar Hökmark säger, ställer särskilda krav på Sverige om vi fortfarande vill spela en roll i sammanhanget. Jag håller med Bo Hammar om att vi inte skall överdriva möjligheten att spela den rollen, men vi skall inte heller underskatta den. Vi befinner oss i den unika situation, som inte många länder är i, att vi kan tala förtroendefullt, öppet och framt med alla parter, och det har vi också gjort. Jag kan försäkra att vi inte varit överksamla efter den debatt som vi hade i våras och som ju hade en helt annan karaktär än den debatt som vi hittills har fört i dag.

Jag har rest i regionen och talat med alla parter. Jag har varit i kontakt med de båda supermakterna och diskuterat problemen. Vi har varit om inte i daglig så i mycket tät kontakt med olika grupper både i Israel i de ockuperade områdena och med PLO. Vi tänker alltså fortsätta att arbeta på det sättet. Till detta kommer en del konkreta ting som vi kan göra och som Hans Göran Franck har berört. Han ställde tre frågor till mig. När det gäller rehabiliteringscentret på Makassedsjukhuset i Ramallah kan jag inte tala om när det blir klart. Det vet jag inte om man ens har gjort någon uppskattning av. Men jag kan försäkra att om man har sett in i ögonen på de barn som låg på Makassedsjukhuset med söndersprängda, sönderskjutna kroppar och förlamade, gör allt för att se till att det så snabbt som möjligt kommer till stånd.

Då det gäller frågan om en handels- och industridelegation till Israel är det så att man nu via IMPOD undersöker vilka insatser som kan göras. Finns det ett intresse från de svenska företagens sida att göra en insats där så skall självfallet en sådan insats göras.

När det sedan gäller Faisal Husseini så sitter han i s.k. administrativt häkte för fjärde gången. Man har inte vad jag vet från israelisk sida gjort gällande att han har begått någon brottslig handling. Liksom andra personer i administrativt häkte måste han närmast betraktas som en politisk fånge. Husseini har blivit något av en symbolgestalt för den palestinska befolkning-

en. Enligt israelisk press har Hussein haft en viktig roll i ledningen av intifadan. Också för israelerna tycks hans arrestering ha något av ett symbolvärde. Från svensk sida avser vi att fortsätta att uppmärksamma fallet och på lämpligt sätt verka för hans frigivning.

Sedan har såväl Per Gahrton och Bo Hammar som Håkan Holmberg varit inne på frågan om ett svenskt erkännande av den nu utropade palestinska staten, även om herrarna företräder två diametralt motsatta uppfattningar, dvs. att Per Gahrton menar att ett snabbt erkännande skulle vara till stor nytta för palestinierna, medan Håkan Holmberg menar att vi måste följa de regler och principer som Sverige alltid följer i sådana här sammanhang. Detta har också Hans Göran Franck instämt i. Jag tror att det är riktigt. Vi måste på allt sätt gentemot palestinierna markera att vi är beredda att fortsätta resonemangen. Redan på söndag kväll kommer en av de ledande palestinierna hit – det är en hemlighet, så ni bör inte berätta det utanför den här kammaren – för att diskutera problem där jag tror att Sverige kan göra en del nytta. Det finns också andra planer och naturligtvis även planer som omfattar grupper i Israel.

Jag tror att det är absolut nödvändigt att Sverige följer de principer som vi alltid har följt. Vi erkänner ju inte regeringar utan stater. Det är en etablerad praxis med folkrättsliga kriterier. Vi kräver alltså en effektiv kontroll av territoriet som ett nödvändigt element. Dessa principer skall vi självfallet också följa då det gäller en palestinsk stat. Det är omöjligt att hävda – ingen har heller gjort det – att PLO i dag har en sådan kontroll över området. Men det finns andra sätt och metoder att från svensk sida markera att vi tycker den utveckling som nu har börjat är positiv. Det finns metoder att på allt sätt stödja den utvecklingen.

Det finns ingenting jag har att polemisera emot. Jag tror att det är mycket viktigt att vi uppehåller oss vid framtiden. Jag har i 25 år varit engagerad i Mellanösternkonflikten. Jag har diskuterat och grälat med israeliska och palestinska ledare. Om vi håller oss till det förflutna får vi aldrig någon enighet. Nu gäller det alltså att se till nuet och framför allt till framtiden. Där kan vi tillsammans göra väldigt mycket.

Anf. 9 HANS GÖRAN FRANCK (s):

Herr talman! Det är en stark önskan och förhoppning att alla fredskrafter i Israel skall ta tillfället i akt till en massmobilisering av alla människor i Israel som också längtar efter fred, lugn och stabilitet i området. Jag sade i mitt tidigare inlägg att upphörandet av ockupationen är av central betydelse och att det finns förutsättningar för att bygga upp en palestinsk administration. Jag skulle önska att regeringen agerade för att man i avvaktan på en mer slutlig lösning kunde få en interimistisk lösning av frågan om ockupationen. Det borde finnas möjligheter att inom FN:s ram agera för detta i det nu uppkomna läget, i avvaktan på en definitiv lösning genom en internationell fredskonferens. Vid mitt besök i somras både i själva Israel och i de ockuperade områdena blev jag övertygad om att det finns goda förutsättningar för detta, om ockupations- och konfrontationspolitiken upphör.

När det gäller utrikesministerns svar på mina konkreta frågor vill jag säga att jag är tillfreds med att ansträngningarna för rehabiliteringscentret i

Prot. 1988/89:24
15 november 1988

*Om Israels ockupation
på Västbanken och i
Gaza*

Ramallah avancerar. Men jag vill ändå varna och påminna om att man från de israeliska myndigheternas sida tidigare har gjort svårigheter. Jag har själv diskuterat med det israeliska utrikesdepartementet om detta, och jag vill varna för att ta allting för gott – här gäller det verkligen att ligga på.

Slutligen när det gäller frågan om frigivningen av Faisal Husseini är jag glad för att utrikesministern nu så uttryckligt uttalade sig. Jag skulle önska att alla partier här i riksdagen gjorde aktioner för att Faisal Husseini genast skall frigges. Han spelar en mycket viktig och central roll i den här fredsprocessen. Han är respekterad också på den israeliska sidan som få andra politiker är.

Anf. 10 PER GAHRTON (mp):

Herr talman! Jag kan börja med att instämma i vad Hans Göran Franck sade om Faisal Husseini.

Jag kan också instämma i vad utrikesministern sade om framtidens betydelse. Men historien kan ha betydelse på så sätt att man kan lära av den. Vad jag har velat göra med att anknyta till historien är att varna för att det i ett läge där samma personer som medverkade 1948 nu har regeringsansvaret i Israel kan finnas risk för att de försöker få historien att upprepa sig. Man bör alltså ha en beredskap inför detta. Men det är riktigt att vi aldrig lär bli överens om historien. Därför är det givetvis betydelsefullt att i varje fall fem partier utan reservationer har tolkat PLO-beslutet nu som ett klart erkännande, som det erkännande från PLO:s sida av Israel som man har efterlyst. Det är en väsentlig förändring och en förhöjning, skulle jag vilja säga, av debattnivån i Sverige. Det kan ha sin betydelse, för om en mängd röster hela tiden gör gällande att det där som PLO säger om fred egentligen inte spelar någon roll, man kan inte lita på dem, då ger man den andra sidans hökar en chans att smita undan. Därför är den betydande enighet som nu råder om att PLO-beslutet är ett seriöst fredsbud det kanske viktigaste resultatet av den här debatten.

Beträffande erkännande vill jag inte bli tolkad på det sättet att jag här skulle ha ställt ett enkelt krav på ett snabbt erkännande. Jag är ingen anhängare av den erkännandehysteri som ibland har florerat inom solidaritetsrörelsen. Jag tror att ett erkännande, om det visar sig möjligt, skulle vara positivt på många sätt. Men det kan kanske också ha nackdelar. Vad jag efterlyser är att man inom utrikesdepartementet noga beaktar att detta är en unik situation. Här finns en internationell legalitet genom den gamla FN-resolutionen. Här fanns ett FN-mandat som inte har uppfyllts. Här finns en territoriell situation, där även om palestinierna förvisso inte har en fullständig kontroll, inte heller den andra sidan har någon egentlig kontroll. Situationen är alltså inte riktigt jämförbar med en hel del andra situationer. Det är icke heller en exilregering som man har utropat, utan man har utropat en självständig stat, som alltså baserar sig på en en gång antagen FN-resolution. Vad jag skulle vilja efterlysa är att man betraktar den här situationen som unik när det gäller erkännandefrågan och i positiv anda prövar om vi relativt snabbt kan få fram någon form av deklaration i den riktningen.

Anf. 11 BO HAMMAR (vpk):

Herr talman! På en punkt vill jag korrigera utrikesministern. Inte heller jag har aktualiserat erkännandefrågan för dagen. Jag tror att vi ganska snart kan få anledning att komma tillbaka till den frågan, men i likhet med Per Gahrton tycker jag inte att det är den mest akuta. Man kan hitta olika former för att stödja det palestinska folkets kamp och denna nya stat. Erkännandefrågan ingår naturligtvis som en viktig del, men jag har för dagen inte tagit upp denna fråga.

Sedan är jag liksom Sten Andersson glad över den samstämmighet som med ett enda undantag har präglat den här debatten. Fem partier står faktiskt i stora drag bakom utrikesministerns deklaration, vilket jag tror är en mycket stor styrka. Det visar att vi håller på att få en ganska bred opinion här i landet när det gäller synen på förhållandena i Mellanöstern och på det palestinska folkets rättigheter. Det är positivt.

Apropå vad den sjätte talaren sade vill jag göra en reflexion. Han talade mycket om att man bör avstå från våld. Även jag tycker att man så långt möjligt skall avstå från våld. Jag måste säga att jag är imponerad över att det palestinska folket har förmåga att i mycket stor utsträckning föra sin kamp med icke-våldsmedel. Samtidigt vill jag, herr talman, erinra om att det första som den här riksdagen gjorde när den samlades för ett nytt riksmöte var att välja en krigsdelegation. Den delegationens uppgift är att leda motståndet i vårt land, om landet skulle bli ockuperat, och att göra motstånd med alla medel mot ockupanten, naturligtvis även genom väpnad kamp. Jag tycker inte att det finns någon som helst anledning att moralisera över ett land som är ockuperat och befinner sig i en svår situation, om människorna tillgriper väpnad kamp. Men det palestinska folket har på det hela taget inte gjort detta, utan kampen har utkämpats på andra sätt. Det är i och för sig positivt.

Sedan till frågan om erkännande av Israel. Huvudsaken är väl ändå att vi i vårt land kan bidra till att pressa den israeliska regeringen att om inte erkänna en palestinsk regering så åtminstone erkänna existensen av ett palestinskt folk. Detta har inte Israel gjort, och därför tycker jag att det är hyckleri att framträda i denna talarstol och tala om palestiniernas vägran att erkänna Israel och Israels regering, vilket man har gjort – detta med tanke på hur förhållandena är på den motsatta sidan.

Anf. 12 GUNNAR HÖKMARK (m):

Herr talman! Mycket kort. Erkännandefrågan tog jag inte upp i mitt inlägg, eftersom jag förutsätter att Sverige kommer att tillämpa samma praxis som i alla andra sammanhang. Den torde vara självklar även härvidlag.

När det gäller våra krav är det viktigt – och det gäller båda sidorna – att dessa uttrycks offentligt vid de internationella samtalen. Här menar jag att regeringen kan göra mer än den hittills har gjort. Fredsprocessen vinner ingenting på att en part blir ensidigt behandlad samtidigt som den andra lätt kan bibringas tron att den får stöd vilka handlingar som än begås.

Beträffande Bo Hammars synpunkter på väpnad kamp vill jag säga att det ytligt sett är lätt att hålla med honom, om man från väpnad kamp exkluderar

*Om Israels ockupation
på Västbanken och i
Gaza*

Anf. 13 PÄR GRANSTEDT (c):

Herr talman! Först då för klarhetens skull en kommentar beträffande erkännandefrågan.

Jag tror – och det är centerns uppfattning – att det är mycket viktigt att vi håller fast vid den tidigare principen att frågan om erkännande inte är ett uttryck för sympati eller något liknande. Det är bara ett konstaterande av att en regering har en suverän kontroll över ett landområde. Skulle vi börja använda erkännande eller icke-erkännande som ett sätt att signalera vad vi tycker om den ena eller andra regeringen och om dess anspråk på att fungera som regering i ett land, skulle vi nog råka i mycket stora svårigheter. Det viktiga är ju att Sverige klart och tydligt slår fast att Sverige anser att det palestinska folket har rätt till en egen stat. Jag tror också att det är viktigt att vi slår fast att en utgångspunkt för diskussionen om en sådan stat bör vara FN:s delningsbeslut, så länge man inte förhandlingsvägen har kommit fram till någon annan typ av gränsdragning. Hur den slutgiltiga lösningen skall se ut måste bli en förhandlingsfråga, som skall avgöras av staten Israel och PLO.

Jag vill än en gång understryka vikten av att vi energiskt undersöker möjligheterna att öka det svenska biståndet till de nödlidande på Västbanken. Utrikesministern berörde saken i sitt interpellationssvar. Vi vet inte så mycket än om resultatet av de undersökningar som har gjorts, men jag vill understryka att det faktiskt är mycket viktigt att vi får fram kanaler.

En annan fråga som jag tog upp men som utrikesministern inte kommenterade så mycket gäller våra möjligheter att också få andra länder att agera aktivt för en förhandlingslösning av konflikten. Jag tror att det är viktigt att vi via våra diplomatiska kanaler arbetar aktivt för att få en så bred uppslutning i det internationella samfundet som möjligt för att utnyttja den situation som nu har uppstått och för att åstadkomma en förhandlingslösning. Det är uppenbart att en mycket viktig part, kanske svårbearbetad, är USA. Jag tror att USA:s inställning är av avgörande betydelse för händelseutvecklingen i Mellanöstern. Presidentskiftet skapar trots allt något av en ny start, som skulle kunna möjliggöra en större flexibilitet när det gäller USA:s roll i Mellanöstern än den vi har sett hittills.

Anf. 14 HÅKAN HOLMBERG (fp):

Herr talman! De flesta som är här tycks ju vara överens om att vi inte kan erkänna regeringar, om de inte har kontroll över ett territorium.

Jag tror att det var Bo Hammar som gjorde en kommentar som ändå är värd att notera. Han sade att det som skall erkännas av oss är att det verkligen finns ett palestinskt folk och en palestinsk rätt till självbestämmande. Detta skulle då inte ha uttalats från israeliskt håll. Nu skrevs det emellertid in i Camp David-överenskommelsen att befolkningen på de av Israel ockuperade områdena, dvs. palestinierna, har rätt till självbestämmande. Så denna fråga är väl inte kontroversiell. Det finns emellertid annat.

Det är bra att vi är eniga. Förmodligen är fler än fem partier – i själva verket alla partier – eniga om att någonting hoppingivande har inträffat. Man

skall emellertid komma ihåg att det finns nyanser, inte minst när det gäller historieskrivning och liknande saker. Det är kanske värt att inskräpa även i den här debatten att det avgörande hindret under alla år mot en fredsprocess har varit arabsidans ovilja att acceptera Israels rätt att finnas. Det är just därför som vi nu glädjs åt och fäster stora förhoppningar vid det som har skett. Här öppnas förhoppningvis en dörr, precis som det öppnades en dörr när president Sadat gjorde sin uppmärksammade resa till Israel och Egypten bestämde sig för att erkänna Israel som stat.

Sten Andersson ställde den 1 maj mycket bestämda krav på PLO just när det gällde erkännandet av Israel. Jag tyckte att det vid det tillfället var välgörande att höra honom. Jag utgår ifrån att Sten Andersson vid de kontakter som nu kommer att tas, bl.a. med PLO, klargör att det råder enighet i denna riksdag, och säkert inom det svenska folket, om att det som har sagts i Alger inte är någonting som man kan börja ta tillbaka. Det får inte bli reservationer och fotnoter utan ett klart erkännande. Jag vill sluta med att säga att det är lika viktigt att hädanefter uppträda så, att man inte stöter bort och alierar de fredsvilliga krafterna i Israel, de krafter över huvud taget i Israel som det går att resonera med. Det har ibland satts en del frågetecken beträffande delar av Sveriges agerande. Det vore mycket olyckligt om vårt fortsatta agerande bleve sådant att man på israeliskt håll uppfattade det som att vi agerar ensidigt.

Anf. 15 Utrikesminister STEN ANDERSSON:

Herr talman! Även om det finns nyanser i de olika partiernas uppfattningar och det har smugit sig in någon liten dissonans, vill jag ändå ta fasta på enigheten.

Vi har en gemensam bedömning. Det är ett historiskt beslut som fattats i Alger, ett beslut som kan och borde bana vägen för fred och folkförsoning. Men så är det också en historisk händelse, att den svenska riksdagen för första gången då denna fråga diskuteras är enig.

Jag skall gärna erkänna att jag i mina resonemang – jag har haft många sådana, både direkta och indirekta – med PLO har framhållit att en förklaring från PLO:s sida att man är beredd att erkänna Israels rätt till existens kommer att skapa ett opinionstryck på dem som vill en annan utveckling. Jag tycker att debatten här i riksdagen är ett uttryck för det. Jag inbillar mig dessutom att runt om i världen, för att svara på Pär Granstedts fråga, är reaktionen densamma, dvs. det är nu många länder, framför allt de som räknar sig som Israels vänner – de nordiska länderna och USA har här nämnts –, som är beredda till andra och längre gående insatser än tidigare. Jag kan bara försäkra att vi också för sådana resonemang, självfallet med de nordiska länderna men också med USA. Därför kan jag på goda grunder påstå detta.

Jag vill bara till slut försäkra er om att jag skall göra mitt yttersta för att agera på ett sådant sätt att den svenska enigheten bevaras. Det är en styrka för Sverige att vi står eniga, också då vi agerar i en fråga som Mellanösternkonflikten.

*Om ökad tillgång till
bostäder för ungdomar*

Anf. 16 Bostadsminister ULF LÖNNQVIST:

Herr talman! Rune Thorén har frågat mig vilka konkreta initiativ som regeringen avser att vidta i syfte att öka tillgången på bostäder för ungdomar för att komma till rätta med den akuta bostadsbrist som råder i många kommuner, enligt Rune Thorén som en följd av den förda koncentrationspolitiken.

Låt mig först erinra Rune Thorén om den situation som rådde år 1982 efter sex borgerliga regeringsår. Den vanlige löntagaren hade på de sex åren tappat en månadslön reallt sett. Arbetslösheten var rekordhög. Folk hade inte råd att efterfråga bostäder. 40 000 lägenheter stod tomma.

Detta är naturligtvis den främsta förklaringen till att nyproduktionen av bostäder sjönk. För att bl.a. ta till vara kunskaperna hos den stora andelen byggnadsarbetare som var arbetslösa – 11,7 procent i december 1982 – intensifierades upprustnings- och ombyggnadsverksamheten. Det blev med den socialdemokratiska politiken fart på Sverige. Reallönerna ökade. Folk fick arbete. Man kunde på nytt efterfråga bostäder. Det ledde till bostadsbrist. I det läget gällde det att öka nyproduktionen. Det har skett. I år kommer i det närmaste 50 000 nya bostäder att påbörjas.

Ett högt bostadsbyggande ökar även ungdomarnas möjligheter att få en bostad. Men det räcker inte med generella insatser för att klara ungdomarnas problem. Därför har en rad särskilda åtgärder vidtagits.

För att stimulera kommunerna att både i nyproduktionen och beståndet ta fram bostäder som kan efterfrågas av unga har ett särskilt ungdomsbostadsstöd införts i de kommuner där det är brist på bostäder lämpliga för unga. Erfarenheterna från de kommuner som tagit sitt ansvar för de ungas situation genom att utnyttja detta stöd är mycket goda. Det är angeläget att fler kommuner tar initiativ på detta område.

Vidare har ett särskilt ungdomsbostadsbidrag införts för att ge ungdomar bättre möjlighet att efterfråga en bostad. Fr.o.m. den 1 januari 1989 är detta bidrag obligatoriskt i alla landets kommuner. Den särskilda ungdomsboendedelegationen har tagit initiativ och gett bidrag till projekt för fler bostäder åt unga i kommunerna.

Riksdagen har också på förslag av regeringen beslutat om en ny lag om kommunal bostadsanvisningsrätt, som ger kommunerna bättre möjlighet att ställa lediga lägenheter till bostadsförmedlingens förfogande. Det ankommer nu på kommunerna att utnyttja denna möjlighet som infördes den 1 januari 1988.

Ytterligare åtgärder har nu initierats.

Jag har tillsatt en särskild arbetsgrupp med uppdrag att undersöka bl.a. om övernattningslägenheter främst i Stockholmsområdet kan omvandlas till permanentbostäder. Gruppen skall också se över möjligheterna att hindra att bostadslägenheter används som kontor. Arbetsgruppen har redan börjat arbeta. Jag räknar med att den skall vara färdig inom några månader.

Den sittande bostadsrättsutredningen har fått i uppdrag att pröva om bostadsrättslagen kan ändras på sådant sätt att bostadsrättslägenheter

förbehålls fysiska personer. Enligt vad jag har inhämtat kan förslag från utredningen väntas under vintern.

Regeringen har vidare ytterligare skärpt de begränsningar av annat byggande än bostadsbyggande som infördes år 1986. Skärpningarna görs för att öka bostadsbyggandet i områden med brist på bostäder och för att minska överhettningen på byggmarknaden.

Sålunda har de gällande begränsningarna för byggverksamheten i Stockholms- och Göteborgsområdena förlängts till att avse även år 1990. De delegationer som inrättats för nybyggandet av bostäder i dessa områden har fått ökade möjligheter att påverka byggandets inriktning. Samtidigt har arbetsmarknadsstyrelsen fått i uppdrag att i övriga delar av landet under år 1989 begränsa annat byggande än bostäder till 95 % av 1988 års volym. Vidare har snäva ramar satts för långivningen till ombyggnad av bostäder i landets olika regioner.

Slutligen har regeringen för att ytterligare främja nyproduktion av bostäder i den nyligen avlämnade ekonomisk-politiska propositionen föreslagit riksdagen att de subventioner som lämnas vid ombyggnad av bostäder tills vidare skall minskas.

Som framgår av vad jag har sagt har en lång rad initiativ tagits för att vi skall komma till rätta med de obalanser vi nu har på bostadsmarknaden. Jag räknar med att senare återkomma till riksdagen i dessa frågor.

Det är avslutningsvis min övertygelse att de olika åtgärder som jag nu har redogjort för skall ge väsentliga resultat för både ungdomar och andra bostadssökande.

Prot. 1988/89:24
15 november 1988

*Om ökad tillgång till
bostäder för ungdomar*

Anf. 17 RUNE THORÉN (c):

Herr talman! Jag vill börja med att tacka för svaret på min interpellation. Att man lägger skulden för den dåliga konjunkturen under slutet av 70-talet på de borgerliga regeringarna och tillskriva sig själv äran av en förbättrad konjunktur på 80-talet har vi hört förut här i kammaren. Detta är säkerligen ingenting som för den här frågan framåt.

Jag vill nöja mig med att konstatera att det faktiskt hade funnits 60 000 fler lägenheter här i landet om ni fortsatt att bygga i den takt som Fäldinregeringen gjorde.

Men en historieskrivning hjälper säkerligen inte våra ungdomar, och jag hoppas att jag och bostadsministern ändå är överens om att det är åtgärder som kan hjälpa bostadslösa ungdomar som måste till. Det borde den förutvarande ungdomsministern ha både känsla för och speciella kunskaper om.

Vi konstaterar också av svaret att vi är överens om vissa saker, bl.a. att vi skall försöka få bort s.k. övernattningslägenheter, speciellt här i Stockholmsområdet. Det är en fråga som centern tidigare har motionerat om. Vi är också överens om att försöka minska överhettningen på byggmarknaden i våra storstadsområden. Fortsätt bara, herr bostadsminister, att gå på våra förslag. Vi har exempelvis föreslagit ett särskilt bosparande genom inrättandet av personliga investeringskonton. Vi har varnat för att i alltför stor utsträckning slå ihop smålägenheter. Vi har verkat för att man skall bygga flera smålägenheter och även små hus innehållande lägenheter för ungdomar. Bra

33

exempel på detta finns bl. a. i Upplands Väsby. Vi har föreslagit särskilda stimulansbidrag till kommuner som bygger små lägenheter. I likhet med vad bostadsministern anger i svaret vill vi stoppa kontoriseringsen. I vår ungdomsmotion har vi också föreslagit att vindar i högre grad skall byggas om till bostäder.

Här finns dock ett bekymmer, som jag vill ta upp i denna interpellationsdebatt: Många fastighetsägare är villiga att bygga om såväl vindar som platta tak till bostäder men anser sig förhindrade, därför att de upplever att detta skulle vara förenat med hissvång. Jag kan ge ett exempel från Göteborg, där ungdomsbostadsstiftelsen Ungbo gick ut med en enkät till fastighetsägarna om möjligheterna att bygga om vindar och tak. Man fick 90 positiva svar. Detta skulle ha gett ett tillskott på i runda tal 1 000 lägenheter, men risken är att kanske inte en enda av dessa kommer att byggas därför att man tycker att hisskravet gör det för dyrt.

Bostadsutskottet har i dag diskuterat kravet på hiss. Enligt nu gällande bestämmelser ankommer det på kommunerna själva att pröva om man skall kräva hiss eller inte. Tyvärr uppfattar många kommuner det så att PBL kräver hiss. Jag tycker därför det vore bra om bostadsministern i debatten här i dag klargjorde att något sådant absolut krav inte har fastställts av riksdagen.

Ett kommunalt bostadsbolag i Göteborg kan bygga om sina platta tak i Västra Frölunda. Det skulle bli 70 ungdomsbostäder. Men krävs det hiss anser man att det blir för dyrt. Husen har redan i dag åtta våningar, så det finns alltså redan mängder av lägenheter som har hiss.

Jag tror som sagt det vore bra om bostadsministern ville ge ett sådant klarläggande besked. Det råder inga oklarheter mellan mig och bostadsministern, men enligt vad jag har erfarit upplever folk som har att besluta om sådant här att det finns ett beslut av riksdagen som kräver hiss. Det finns det ju inte, och det tycker jag bostadsministern skulle intyga.

I svaret säger bostadsministern att regeringen vill ytterligare främja nyproduktionen genom att minska ombyggnaden. Som jag har angett tidigare tycker jag det är bra i vissa delar, men i andra delar är jag orolig för att det kommer att vara negativt. Bl. a. vet jag att kommuner som håller på att bygga om skolor till ungdomsbostäder kanske nu kommer att avstå från detta, och det vore ju trist.

Till sist, herr talman, vill jag säga att en bra regionalpolitik är viktig. Inte minst som centerpartist och storstadsbo vill jag framhålla att en bra regionalpolitik är någonting som alla i landet har nytta av, också vi i storstaden. Jag är medveten om att inte bostadsministern själv svarar för regionalpolitiken, men han har säkert möjligheter att påverka ställningstagandena inom regeringen så att den förbättras. Det skulle förbättra bostadssituationen inte minst för våra ungdomar.

Anf. 18 JAN SANDBERG (m):

Herr talman! Jag tycker det finns all anledning att kommentera det som bostadsministern har sagt i svaret på den här interpellationen om ungdomarnas bostadsproblem. Jag tror alla är medvetna om att det är ett väldigt stort problem i dag, inte minst i storstadsregionerna.

Bostadsministern redovisar i sitt svar en mängd regleringar och bidrag som

genomförts av den socialdemokratiska regeringen, och han aviserar ytterligare regleringar på olika områden. Problemet är att de här regleringarna inte har underlättat för ungdomarna; det är faktiskt tvärtom. Just det faktum att bostadsmarknaden hör till de mest genomreglerade sektorerna i samhället är grundorsaken till att framför allt ungdomarna har fått stora problem på bostadsmarknaden. I Sverige är det nämligen politiker som bestämmer om det skall byggas, när det skall byggas, var det skall byggas och i detalj hur det skall byggas.

Det finns mycket man kan angripa i detta regelsystem. Jag vill nämna ett litet exempel: de politiska direktiven för vad man kallar en "fullvärdig bostad". En sådan bostad skall ha ett visst minsta antal kvadratmeter för att över huvud taget få byggas. Nu har jag förstått att med de nya byggbestämmelser som diskuteras i planverket kommer man så småningom inte att få bygga lägenheter som är mindre än 45 kvadratmeter.

Sådana regler har vi haft tidigare. De har gjort att få smålägenheter har byggts. Det är också ett stort problem. Talet om "den fullvärdiga bostaden" med ett visst antal kvadratmeters rumsyta har faktiskt fått till följd en formlig masslakt av små lägenheter i det befintliga bostadsbeståndet. Det är nämligen så att via lagar och subventioner har framför allt socialdemokraterna medverkat till att de facto över 180 000 smålägenheter har försvunnit enbart genom lägenhetssammanslagningar i Sverige. Bara i Stockholmsområdet har under de senaste åren 13 500 smålägenheter försvunnit.

Alla dessa lägenheter som har försvunnit har inte bostadsministern nämnt, trots att detta är en av huvudanledningarna till att just ungdomarna har problem, eftersom de i mycket stor utsträckning efterfrågar mindre lägenheter. Faktum är att ungdomarnas problem är ett direkt resultat av den bostadspolitik man har fört.

Det finns konkreta åtgärder som vi moderater gärna skulle vilja genomföra för att underlätta för ungdomarna att få bostad. De är många, men jag tänker nu koncentrera mig till tre.

1. Vi tycker att man skall ta bort de styrande reglerna vad gäller "den fullvärdiga bostaden". På det sättet skulle vi få fler smålägenheter i nyproduktionen, och vi skulle också få stopp för den sammanslagning av smålägenheter i det befintliga bostadsbeståndet som sker.
2. Vi vill ta bort kravet på att man måste installera hiss vid vindsinredningar. Rune Thorén tog också upp detta. Om man slopade det kravet, skulle man kunna tillföra några tusen nya smålägenheter, inte minst för ungdomar.
3. Vi vill komma åt de resonemang som har förts från regeringens sida och som vi anser vara ett direkt nedvärderande av ungdomarna som grupp på bostadsmarknaden. Genom det speciella ungdomsbostadsstödet har man bl. a. mer eller mindre uppmanat kommunerna att inte ge myndiga ungdomar samma rättigheter och samma möjlighet att få ett förstahandskontrakt på en bostad som andra medborgare har. De riskerar då att slängas ut från sin bostad med speciellt ungdomskontrakt den dag de fyller 25 år.

Jag skulle vilja fråga bostadsministern om han är beredd att genomföra de tre konkreta förslag jag har fört fram här, och om så ej är fallet varför han inte

vill göra det: ta bort de styrande reglerna vad gäller "en fullvärdig bostad", ta bort kravet på att installera hiss vid vindsinredningar och ta bort styrningen från regeringsmaktens sida vad gäller speciella ungdomskontrakt, där man inte ger myndiga ungdomar samma rättigheter som andra myndiga medborgare.

Jag tror att de här tre åtgärderna, tillsammans med en allmän avreglering av bostadsmarknaden, skulle underlätta för ungdomar att få en egen bostad.

Anf. 19 JAN STRÖMDAHL (vpk):

Herr talman! Vad är det för särskilt med ungdomar och deras bostadsbehov?

Ungdomar är ju män och kvinnor, men faktiskt är det ofta fråga om barn. Ibland är ungdomar särskilt känsliga, t. ex. allergiska. Ibland är ungdomar handikappade.

Även ungdomar behöver bra bostäder och hälsosamma bostäder. I bostadsutskottet har vi i dag behandlat frågan om sjuka hus, och vi har enhälligt gått ut med ett ganska starkt uttalande, där vi säger att nu måste någonting göras åt detta med sjuka hus. Det är klart att man inte kan fortsätta i en stil som innebär att man förser ungdomar med speciella bostäder, som inte kan betraktas som fullvärdiga eller hälsosamma.

Men det speciella med ungdomar är faktiskt att de ofta har låg inkomst, saknar förmögenhet, har färre prylar och färre kontakter att utnyttja i samhället – precis som en del vuxna, t. ex. invandrare och flyktingar – och de behöver bostäder utan att tvingas betala hundratusentals eller kanske miljontals kronor i insats eller för köp av en bostad. De har behov av en bostadsförmedling som verkligen kan förmedla alla lediga lägenheter. De behöver bostäder med en hyra som de kan betala med sina relativt låga inkomster. Flertalet ungdomar behöver dessutom bo så att de kan åka kollektivt till jobbet.

Det som på detta sätt gäller speciellt för ungdomar gäller också för många vuxna. Lösningen på ungdomsbostadsfrågan ligger framför allt i en generell lösning på bostadsproblemen och bostadsbristen här i landet. Samtidigt måste vi slå vakt om bostadsmiljön och bostadskvaliteten.

Det är viktigt att den arbetsgrupp som nyligen har tillsatts, och som bostadsministern pekar på i sitt svar, jobbar snabbt och effektivt och får fram ett resultat. Det finns konkreta åtgärder som kan vidtas. Man kan nyttiggöra en del av bostadsbeståndet. Därutöver måste vi få fart på nyproduktionen.

Det måste också till en skärpning från regeringens sida när det gäller bostadsförmedlingen. Bostadsanvisningslagens tillämpning hänger fortfarande på hur kommunerna anser att de skall hantera den. Därmed är den beroende av den politiska situationen i kommunerna. Det vore för ungdomarnas skull bra om man hade en obligatorisk bostadsförmedling.

Så länge man accepterar de fria marknadspriserna på bostadsrätter får man lov att sätta till alla klutar för att stoppa omvandlingen av hyresrätter till bostadsrätter och för att stoppa nyproduktion i form av bostadsrätter. De bostäderna är i allmänhet inte överkomliga för våra ungdomar.

Flera av talarna före mig var inne på att man måste få stopp på sammanslagningen av smålägenheter. Det tror jag är riktigt. Genom

sammanslagningen försvinner ju ett stort antal fungerande bra och billiga lägenheter från marknaden. Det förslag som regeringen nu har lagt fram om en höjning av ombyggnadslåneräntan kommer att motverka sådana här sammanslagningar. Man kommer inte att ha råd att fortsätta slå ihop smålägenheter vid ombyggnad. Det är bra.

Jag vill också hålla med Rune Thorén som sade att det inte är bra om man får sämre villkor för att bygga om skolor och andra lokaler, kanske t.o.m. kontor, till bostäder. Sådana ombyggnader innebär ju att man ökar bostadsförsörjningen och bör kunna ske på samma villkor som nyproduktion.

Det är viktigt att man är medveten om att ungdomar inte är några specialvarer som kan bo sämre än andra. Det handlar här om att öka bostadsbyggandet. Behovet av lägenheter för det antal bostadslösa ungdomar vi nu har i landet motsvarar ungefär en årsproduktion av lägenheter under miljonprogrammets glada dagar, så det vill till kraftåtgärder.

Anf. 20 Bostadsminister ULF LÖNNQVIST:

Herr talman! Jag är naturligtvis, i likhet med de andra tre talarna som varit uppe i debatten, helt klar över behovet av åtgärder för att söka avhjälpa den bristsituation som finns när det gäller bostäder till ungdomar. Jag har i mitt svar till Rune Thorén redovisat den räckta av åtgärder som regeringen har satt in. Jag vill understryka att det är viktigt att vi kan upprätthålla en hög nyproduktion av bostäder. Det medverkar till att lösa problemen för många unga. Jag vill också stryka under att det enligt vår mening inte räcker med en hög nyproduktion, utan det krävs särskilda åtgärder för att lösa just de speciella problem som den står inför som skall ta sig in någonstans där andra redan befinner sig. Ungdomar skall ta sig in på en bostadsmarknad där vuxna har sina bostäder. Det är därför vi har presenterat en rad olika åtgärder, som vi tyvärr inte har fått stöd för ifrån andra partier.

Rune Thorén talar om att man från centerns sida har varnat för sammanslagningar av smålägenheter. Jag vill bara stillsamt erinra om att en stor mängd hopslagningar av smålägenheter till större lägenheter vid ombyggnadsarbeten gjordes under de borgerliga regeringsåren. Under vissa av dessa år försvann ungefär 30 % av lägenheterna i samband med ombyggnader. Motsvarande siffra är nu nere på omkring 7 %.

Jag vill också framhålla att de stimulansbidrag till kommunerna på 30 000 kr. för en liten lägenhet som centern pläderat för ger en hyressänkning på ungefär 800 kr. på ett år. Vårt särskilda ungdomsbostadsstöd ger ungefär 2 400 kr. i hyressänkning på ett år. Man kan bara ställa sig frågan: Vilket är ungdomarna mest betjänta av? Naturligtvis är de mest betjänta av att få en sänkning av hyran med 2 400 kr., jämfört med centerns 800 kr. Jag vill dock gärna hälsa centern välkommen att tillsammans med oss ge ett rejält stöd till ungdomarnas boende, så att de får lägre hyreskostnader. Jag kan bara beklaga att den räckta av åtgärder som socialdemokraterna i Stockholms stadshus för en tid sedan presenterade icke kunde få ett sådant stöd att man kunde genomföra dem. Däri ingick såväl den sorts bidrag och stimulanser som jag nu har nämnt som ett slags dammsugning av det befintliga bostadsbeståndet i Stockholmsområdet, i likhet med den man har gjort i

Prot. 1988/89:24
15 november 1988

*Om ökad tillgång till
bostäder för ungdomar*

Göteborg för att plocka fram för ungdomarna lämpliga bostäder som man i dag inte kommer åt.

Hisskravet är en fråga om tillgänglighet. Vi får akta oss för att gå dithän att vi generellt avskaffar det som skall göra bostäder tillgängliga för människor med handikapp. Däremot har, som Rune Thorén mycket riktigt påpekat, kommunerna enligt plan- och bygglagen möjlighet att göra avsteg från detta krav vid särskilda tillfällen.

Det Jan Sandberg och hans partikamrater har presenterat när det gäller stimulanser för att ungdomar skall få bostäder skulle jag, i Jan Sandbergs ställe, inte ha gjort något försök att framhålla. De har förordat att ungdomsbostadsbidraget skall försvinna. De har förordat att ungdomsbostadsstödet skall avskaffas. De har vidare förordat att hyrorna skall marknadsanpassas, dvs. fastighetsägare och uthyrare av andrahandslägenheter skall kunna sko sig på ungdomars bekostnad. De vill dra ned på byggandet av hyreslägenheter och i stället bygga bostadsrätter och villor som kräver stora kontantinsatser. Det hjälper inte ungdomarna. De vill att antalet för ungdomar lämpliga hyreslägenheter skall minska genom att allmännyttans hyreslägenheter säljs ut osv.

Jag tror, Jan Sandberg, att det är viktigt för ungdomarna att det finns kvar vissa former av återhållande effekter, så att det blir möjligt för ungdomar att efterfråga bostäder. Det vore förödande för ungdomar om marknadskrafterna fritt skulle få florera.

Jag tror också att det är nödvändigt att man gör särskilda insatser för att klara ungdomars situation på bostadsmarknaden. Det är inte fråga om en nedvärdering av ungdomar, det är fråga om att sätta in stöd och hjälp så att ungdomar kan få sitt berättigade behov av en bra bostad tillgodosett.

Anf. 21 RUNE THORÉN (c):

Herr talman! Jag tackar för den komplettering av svaret som bostadsministern gav. Jag tolkar – eller vill i varje fall tolka – bostadsministern så, att vi när det gäller hisskravet egentligen är ganska överens, dvs. att detta ankommer på kommunerna. Det exempel jag tog från Göteborg gällde 12–13 stjärnhus med 8 våningar. Om man lägger på ytterligare en våning och den i stort blir hisslös – jag säger inte helt, för man kan naturligtvis komplettera på några ställen – så borde det ändå ligga inom ramen för vad riksdagens majoritet har uttalat. Jag hoppas att vi är överens om det. Jag delar alltså bostadsministerns uppfattning att vi självfallet inte skall påpeka direkt för kommunerna hur de skall besluta. Men tyvärr har man ute i många kommuner uppfattat det så, att PBL i dag innehåller ett generellt hisskrav.

Däremot saknar jag i bostadsministerns komplettering något om behovet av en aktiv regionalpolitik. I min interpellation har jag angripit den koncentrationspolitik som har förts sedan socialdemokraterna övertog regeringsansvaret 1982 och som egentligen har förorsakat mycket av de bekymmer vi har i dag.

Sedan vill jag påminna om vad jag sade tidigare i mitt tack till bostadsministern – att vi utöver detta med lägenheter har föreslagit en hel del i riksdagen, t.ex. bosparande för ungdomar. Jag skulle tro att det för ungdomar i dag skulle göra mycket när det gäller nettohyran om man

genomförde vårt bosparande och dessutom såg till att det byggdes flera små lägenheter utan en del av de krav som i dag ställs. Då skulle nettot för ungdomar som fick sådana bostäder bli betydligt bättre än med det bidrag som i dag ges från den socialdemokratiska regeringen.

Men det är som sagt bra att vi är överens om bl. a. hisskravet, och jag förutsätter att det blir litet bättre skjuts när det gäller den frågan ute i kommunerna, så att vi kan utnyttja ombyggda vindar och tak.

Anf. 22 JAN SANDBERG (m):

Herr talman! Bostadsministern redovisar de särskilda åtgärder som hade föreslagits. Vi kan konstatera att det ursprungligen förekom bidrag och styrande regler för att man skulle göra sig av med smålägenheter i det befintliga bostadsbeståndet. I nästa stund införs bidrag – som bostadsministern var inne på – för att man inte skall göra sig av med dessa smålägenheter och för att man skall skapa speciella bostäder för ungdomar. Problemet är att det kostar pengar och att det blir byråkrati. Och i samband med det speciella ungdomsbostadsbidraget har man gett kommunerna möjlighet att lägga till ett krav – att ungdomarna inte skall få besittningsrätten när det gäller dessa bostäder. Det är alltså normerna och bidragen som gjort att ungdomarnas situation på bostadsmarknaden blivit allt sämre.

Marknadskrafterna skall råda om moderaterna får bestämma, säger bostadsministern. Nej, inte helt och hållet, men gärna litet mer marknadskrafter! Vad är egentligen marknadskrafter? Det är att man har en marknad, även på bostadsområdet, som i mycket större utsträckning anpassas till vad människorna efterfrågar, och i mindre utsträckning anpassas till vad vi politiker anser vara bäst.

När det gäller hisskravet och den nya plan- och bygglagen måste väl bostadsministern i varje fall hålla med om att det har blivit betydligt svårare för kommunerna att göra avsteg från hisskravet.

Sedan fick jag inte riktigt svar på alla frågor som jag ställde till bostadsministern. Det gäller talet om fullvärdig bostad och det faktum att det genom lägenhetssammanslagningar har försvunnit över 180 000 smålägenheter – att ställa i relation till de 130 000 ungdomar som i dag står i bostadskö. Bostadsministern måste ändå kunna säga ifrån att detta inte var bra – sådant här måste vi förhindra.

Vi moderater har många olika konkreta krav som vi vill att man skall uppfylla för att förbättra inte minst ungdomarnas situation på bostadsmarknaden. Man skall sluta med att stimulera sammanslagningen av smålägenheter, man skall göra det lättare att frånga kravet på hiss vid vindsinredningar m.m. Vi vill också underlätta nybyggande, och det kan ske exempelvis genom att man understödjer i stället för motarbetar småhusbyggandet. Varje familj som flyttar in i ett småhus lämnar ju kvar en bostad i det befintliga beståndet, som ungdomarna i slutet av kedjan kanske kan komma i åtnjutande av. Det finns regler som förhindrar att fastighetsbolag bygger på egen mark, vilka bör avskaffas, och vi behöver avreglera byggnormerna, så att vi kan få ned hyreskostnaderna. Därvidlag finns faktiskt intressanta exempel från ministerns hemkommun. Det handlar vidare om att få i gång en naturlig rörlighet på bostadsmarknaden för att den vägen skapa nya

bostäder. I dag finns ju olika former av flyttskatter när det gäller ändring av bostäder.

Det är alltså en mängd åtgärder som vi moderater vill vidta. Dess värre har de förslag som socialdemokraterna lagt fram och genomfört snarare gett motsatt effekt och försvårat ungdomarnas situation.

Anf. 23 Bostadsminister ULF LÖNNQVIST:

Herr talman! Ett bostadssparande för ungdomar, med speciellt förmånliga villkor, infördes av riksdagen i våras, Rune Thorén.

När det gäller möjligheterna att bygga lägenheter med vissa avsteg från gällande krav är det faktiskt på det sättet – Jan Sandberg var inne på detta i slutet av sitt inlägg – att man har gjort försök i olika kommuner. Rune Thorén nämnde försök som genomförts i Upplands Väsby. Jag kan för min del nämna att man i de fribyggen som skett i Tyresö, där man just genom vissa avsteg från byggnormen – man har sänkt takhöjden något, man har installerat dusch i stället för bad o.d. – lyckats pressa ner inflyttningshyrorna ganska avsevärt. Detta tycker jag är intressanta exempel, som man kan arbeta med.

Jag menar inte att vi skall bygga dåligt – vi skall vidmakthålla en bra standard i byggandet, för de bostäder som produceras skall förhoppningsvis finnas kvar under lång tid framöver. Däremot kan det föreligga förutsättningar att genom den här sortens undantag, som alltså kan initieras, göra sådana avsteg att man kan motverka den våldsamma kostnadsutveckling som vi nu har. Det är denna kostnadsutveckling som är det stora bekymret för oss i dagsläget; jag betraktar den som ett hot mot nyproduktionen av bostäder. Förhållandena är desamma i Göteborgsområdet, i Stockholmsområdet och i en lång rad av landets kommuner. De åtgärder som regeringen presenterade för ett tag sedan och som riksdagen skall ta ställning till har till syfte att dämpa överhettningen och motverka den våldsamma kostnadsutvecklingen. Jag vill inför kammaren gärna upprepa det som jag sagt till företrädare för näringen, att om dessa åtgärder inte leder till att vi får i gång en nyproduktion av bostäder till priser som länsbostadsnämnderna kan acceptera och som alltså är sådana att människor har råd att bo i bostäderna, får man vidta ytterligare åtgärder.

Till Jan Strömdahl vill jag när det gäller bostadsförmedlingarna och bostadsanvisningslagen säga att en skärpning av bostadsanvisningslagen trädde ju i kraft den 1 januari. Kommunerna har alltså haft drygt tio månader på sig att hantera denna lag, och jag hoppas i likhet med Jan Strömdahl att allt fler kommuner skall använda sig av de möjligheter som lagen ger. Jag kommer på nyåret att föranstalta om en utvärdering av hur lagen har tillämpats. Jag menar, i likhet med Jan Strömdahl, att det är nödvändigt att förbättra bostadsförmedlingarnas förutsättningar och möjligheter i alla de kommuner där de finns. Och den främsta förutsättningen för att en bostadsförmedling skall kunna fungera är naturligtvis att den har bostäder att förmedla.

Jag vill även instämma i det som Jan Strömdahl sade om den arbetsgrupp som jag har tillsatt för att se över bostadssituationen främst i Stockholmsområdet men även i andra storstadsområden där det finns övernattningslä-

genheter. Avsikten är att gruppen skall arbeta snabbt och snabbt ta fram förslag. Sedan får vi se hur dessa skall hanteras.

Jag vill än en gång till Jan Sandberg säga att jag inte vet varifrån han har fått uppgiften om 180 000 smålägenheter. Vad jag däremot vet är att betydligt fler små lägenheter slogs ihop till stora lägenheter under de borgerliga regeringsåren än vad som skett sedan dess. Under vissa år försvann 30 % av de lägenheter som var föremål för ombyggnadsverksamhet. Det var naturligtvis främst små lägenheter som försvann. I dag är den andelen nere i ungefär 7 %.

Jag tror också att det är mycket viktigt att man gör klart för sig att alla de förslag som moderaterna presenterat och som gäller avreglering, borttagande av marknadsanvisningsbestämmelser, m.m. skulle, om de genomfördes, omedelbart leda till ytterligare kostnadsökningar. Marknadskrafternas spel skulle slå ut stora grupper när det gäller möjligheten att få tag i en bra bostad. Inte minst skulle ungdomar drabbas mycket hårt.

Jag vill stryka under att regeringen kommer att göra allt för att hålla en stor bostadsproduktion i gång och till sådana kostnader att det blir möjligt för människor att efterfråga bostäder. Regeringen kommer att göra allt för att underlätta för ungdomar att få tag i en bostad, för att se till att de kommer in på den bostadsmarknad där de måste ha samma rätt att ställa krav på en bostad som andra har.

Andre vice talmannen anmälde att Jan Sandberg anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare inlägg.

Anf. 24 RUNE THORÉN (c):

Herr talman! Jag vill än en gång till bostadsministern uttrycka min tacksamhet. Jag är mycket nöjd med hans kompletterande svar då han sade att han skall försöka dämpa kostnadsutvecklingen och att det egentligen är detta som är det stora bekymret. Jag är alltså nöjd med bostadsministerns agerande i detta sammanhang.

Men bostadsministern är inte bara bostadsminister. Han ingår också i en regering. Jag vill därför understryka vikten av att regeringen vidtar åtgärder för att förbättra situationen för ungdomar på bostadsmarknaden i storstadsregionerna. Det gör man genom att se till att det blir bättre villkor för småföretagarna ute i landet, genom att göra större insatser för att förbättra vägarna, genom att göra större satsningar på järnvägar, m.m. När man åker mellan Arlanda och Stockholms innerstad verkar det som om alla byggkranar är koncentrerade till detta område. Detta föder i sin tur behov av bostäder, ökar kostnaderna för ungdomar, osv.

Därför vill jag till Ulf Lönnqvist som ledamot i regeringen – inte bara som bostadsminister – vädja att han ser till att det förs en bättre regionalpolitik, så att man kan minska trycket på Stockholms- och Göteborgsområdena. Man kommer inte till rätta med den kostnadsutveckling som enligt bostadsministerns uppfattning, vilken jag delar, är roten till det onda och till de problem som finns med många bostadslösa ungdomar, förrän man klarat av detta.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 1988/89:24
15 november 1988

6 § Anmälades och bordlades

Förslag

1988/89:14 angående ett till riksgäldskontoret riktat ackordsförslag från
Götaverken Arendal AB

7 § Anmälades och bordlades

Motionerna

med anledning av prop. 1988/89:27 om höjning av Sveriges kapitalinsats i
Världsbanken (IBRD)

1988/89:Fi1 av Pär Granstedt m.fl. (c)

1988/89:Fi2 av Jill Lindgren m.fl. (mp)

1988/89:Fi3 av Lars Werner m.fl. (vpk)

med anledning av prop. 1988/89:36 om ändring i luftfartslagen (1957:297)

1988/89:T4 av Roy Ottosson och Birger Schlaug (båda mp)

1988/89:T5 av Anders Svärd m.fl. (c)

1988/89:T6 av Lars Werner m.fl. (vpk)

1988/89:T7 av Rolf Clarkson m.fl. (m)

med anledning av prop. 1988/89:37 om finansiering av hanteringen av visst
radioaktivt avfall m.m.

1988/89:N5 av Lars Norberg m.fl. (mp)

1988/89:N6 av Lars Werner m.fl. (vpk)

1988/89:N7 av Ivar Franzén (c)

1988/89:N8 av Hadar Cars m.fl. (fp)

med anledning av prop. 1988/89:39 om miljöskatt på inrikes flygtrafik

1988/89:Sk13 av Bo Lundgren m.fl. (m)

1988/89:Sk14 av Lars Werner m.fl. (vpk)

1988/89:Sk15 av Kjell Johansson m.fl. (fp)

1988/89:Sk16 av Gösta Lyngå m.fl. (mp)

med anledning av prop. 1988/89:44 om dubbelbeskattningsavtal mellan
Sverige och Bulgarien

1988/89:Sk17 av Bo Lundgren m.fl. (m)

med anledning av prop. 1988/89:49 om dubbelbeskattningsavtal mellan
Sverige och Indien

1988/89:Sk18 av Bo Lundgren m.fl. (m)

Meddelades att följande frågor framställdes

Meddelande om frågor

den 14 november

1988/89:236 av *Sten Andersson* i Malmö (m) till miljö- och energiministern om luftföroreningarna i södra Sverige:

Den 12 november 1988 stod följande att läsa i Sydsvenska Dagbladet:

”Luften i Malmö har varit fem gånger sämre än vanligt de senaste dagarna. Höga halter av svaveldioxid och sot – 120 respektive 100 mikrogram per kubikmeter luft – har mätts upp av miljö- och hälsovårdsmyndigheterna.

Allt tyder på att det är föroreningar från Polen som svept in över stan.”

Med anledning av att betydande delar av luftföroreningarna i Malmö och södra Sverige förmodas ha sin grund i utsläpp utomlands önskas svar på nedanstående fråga:

Vilka åtgärder har vidtagits och vilka är statsrådet beredd vidta med tanke på miljöfarliga externa utsläpp som i hög grad drabbar Malmö och södra Sverige?

den 15 november

1988/89:237 av *Ingegerd Elm* (s) till miljö- och energiministern om begränsningen av tungmetallutsläpp i Vättern:

I en tidningsartikel i Smålands Folkblad den 25 oktober 1988 anges att regeringen tillåtit ett företag, MIHAB i Huskvarna, att släppa ut mer tungmetaller i Vättern än det gör redan i dag. Både företagets VD och en representant för länsstyrelsen säger, enligt artikeln, att de är överraskade över regeringens låga krav.

Med hänvisning till detta vill jag fråga miljöministern:

Hur kan regeringen ställa så låga krav på utsläppsbegränsningar att både företaget och länsstyrelsen blir överraskade?

1988/89:238 av *Margó Ingvardsson* (vpk) till statsrådet Georg Andersson om viss praxis i flyktingärenden:

Enligt tidigare praxis har flyktingfamiljer tillåtits stanna kvar i Sverige om barn i familjen genomgått tre terminer i svensk skola. Det finns nu aktuella fall där familjer med barn, som gått fyra terminer i svensk skola, riskerar att utvisas.

Mot bakgrund av detta frågar jag invandrarministern:

Kommer nuvarande praxis när det gäller skoltid i antal terminer som skäl för att få stanna i Sverige att förändras?

Prot. 1988/89:24 **1988/89:239** av *Jan Jennehag* (vpk) till kommunikationsministern om verksamheten vid Telis anläggning i Sundsvall:
15 november 1988

Meddelande om frågor Vid Telis anläggning i Sundsvall skall telefontillverkningen upphöra. Många befarar att detta bara är första steget i en total nedläggning av enheten.

Vilka åtgärder planerar regeringen för att säkra en fortsatt verksamhet vid Telis anläggning i Sundsvall?

1988/89:240 av *Rolf L Nilson* (vpk) till miljö- och energiministern om bevarande av den sydsvenska ädellövskogen:

Det har den senaste tiden kommit oroande uppgifter om den sydsvenska ädellövskogen. Tjänstemän på miljövårdsenheten vid länsstyrelsen i Halmstad har bl.a. i Sydsvenska Dagbladet uppgivit att de sista resterna av ädellövskog i Sverige är hotade. Hotet kommer denna gång inte främst från miljögifter och försurning, utan det är i stället markägare och skogsvårdsstyrelsen, den myndighet som skall värna skogen, som utgör det främsta omedelbara hotet. Lövskogen avverkas och ersätts med granskogsplantering med skogsvårdsstyrelsens goda minne, ibland mot gällande lag. Brist på resurser och kort preskriptionstid gör det nästan omöjligt att stoppa utvecklingen.

Med anledning av ovanstående vill jag fråga miljöministern:

Är miljöministern medveten om hotet mot den sydsvenska ädellövskogen och, i så fall, vilka åtgärder tänker ministern vidta för att få stopp på avverkning och granskogsplantering?

1988/89:241 av *Paul Lestander* (vpk) till justitieministern om åtgärder mot politisk registrering:

Under många år har politisk registrering och rena trakasserier pågått i Sverige. Socialdemokratin och vissa fackledningar har legat bakom denna verksamhet. Ett av offren för detta skamliga hantverk är Tore Tiensuu – tidigare arbetsledare på ett Gällivareföretag. Många andra har hört av sig och berättat om förföljelse. För några dagar sedan tog Göteborgsposten upp SAP:s medverkan i spionaget mot fackliga aktivister på sjukhus i Göteborg.

Mot denna bakgrund vill jag fråga justitieministern:

När tänker justitieministern aktivt ta itu med detta otilständiga och odemokratiska mullvadsarbete och se till att de som drabbats får upprättelse?

1988/89:242 av *Paul Lestander* (vpk) till industriministern om gruvfyndigheten Pahtohavare i Norrbotten:

Inom kort lär beslut tas om vilket gruvföretag som kommer att få exploatera gruvfyndigheten Pahtohavare i Norrbotten. Enligt vissa pressuppgifter är det två utländska företag som är mest aktuella intressenter. Vpk har ständigt motsatt sig att gruvor och andra viktiga nationaltillgångar ställs

under utländskt ägande och inflytande. Outokumpu lär ju vara ett av dessa ovannämnda företag: Ett företag som hotar nedre Tornedalens och Bottenvikens miljö med planerade dumpningar av gruvavfall på en ö i Torneälven.

Mot denna bakgrund vill jag fråga industriministern:

Kommer industriministern att aktivt ingripa för att se till att Pahtohavarefyndigheten överläts till något svenskt gruvföretag?

1988/89:243 av *Bertil Måbrink* (vpk) till utrikesministern om uttalande mot viss våldsverksamhet i El Salvador:

Amnesty International har publicerat en rapport där man redogör för hur våldets fasa ökar igen i El Salvador. Dödsskvadroner kidnappar, torterar och lemlästar människor, som på olika sätt arbetar för mänskliga fri- och rättigheter.

Allt talar för att det är militären och säkerhetspolisen som utgör dödsskvadronerna. Därmed är regimen i El Salvador direkt ansvarig för dessa ohyggliga brott.

Myndigheterna i El Salvador är trots allt inte okänsliga för den internationella opinionen, och det är därför viktigt att den svenska regeringen framför sin protest.

Mot bakgrund av detta vill jag fråga utrikesministern:

Avser regeringen att direkt till regimen i El Salvador uttala en skarp protest mot dödsskvadronernas verksamhet samt i andra internationella sammanhang påtala deras brott mot mänskliga rättigheter?

1988/89:244 av *Pär Granstedt* (c) till jordbruksministern om åtgärder mot plågsamma djurförsök:

Riksdagen har beslutat att användningen av plågsamma djurförsök skall reduceras.

Vill jordbruksministern mot den bakgrunden medverka till att s.k. alternativa metoder, om sådana finns tillgängliga, genomgående används i stället för djurförsök och att detta präglar de etiska nämndernas arbete?

1988/89:245 av *Hugo Hegeland* (m) till finansministern om tidpunkten för förslag från folkbokföringskommittén:

Vid regeringssammanträde den 3 oktober 1983 bemyndigades finansministern att tillsätta en kommitté med uppdrag att se över frågor rörande folkbokföringen, bl.a. med hänsyn till att skattemyndigheterna 1991 skall ta över folkbokföringen. För de anställda inom folkbokföringen kommer detta att medföra stora förändringar. Man är där bekymrad över att man ännu inte fått några ens preliminära besked om vilka förändringar som kan väntas, t.ex. om hur mycket folk som kommer att anställas av skattemyndigheterna när dessa tar över folkbokföringen. Även skatteförvaltningen har uttryckt bekymmer över hur bl.a. lokalfrågorna skall lösas. Med anledning härav vill jag fråga:

Är finansministern beredd att ge besked om när folkbokföringskommittén väntas avsluta sitt arbete?

Prot. 1988/89:24
15 november 1988

1988/89:246 av *Ragnhild Pohanka* (mp) till statsrådet Georg Andersson om handläggningstiden i vissa flyktingärenden:

Meddelande om frågor

Det är ett starkt krav grundat på humanistisk tradition, att beslut i flyktingärenden, speciellt där barn finns med, skall fattas snabbare. Oro, osäkerhet, hopp och förtvivlan präglar väntetiden. Detta skapar en helt inhuman situation, som måste göras så kort som möjlig. Det är bra att barnen går i skolan enligt skollagen och dess tillämpningsföreskrifter, men det är en mänsklig rättighet att ej behöva vänta länge på beskedet om sitt framtida öde.

. Kan invandrarministern medverka till att en tidsgräns sätts upp och att – när den överskrids – uppehållstillstånd beviljas?

1988/89:247 av *Anita Stenberg* (mp) till socialministern om sjukvårdens sårbarhet:

Miljöpartiet de gröna har länge hävdat att det svenska samhället är alltför sårbart. I en krissituation slås vi snabbt ut om elförsörjningen stoppas. Inom en kort tid får vi varken värme, vatten, mat eller transporter. Den svenska sjukvården är alldeles för sårbar. Övergången till engångsmaterial gör att vi snabbt får brist på sjukvårdens "dagligvaror", t.ex. plastmuggar, engångssprutor, rondskaålar. Flergångsmaterialen är borta ur sortimentet. Hur skall vi klara läkemedelsförsörjningen? Exempelvis insulin tillverkas inte i Sverige. Vad gör vi utan el om vi lagt upp ett journalsystem på data? Sjukvården håller på att bli sårbar i en oansvarigt hög grad.

Socialminister Gertrud Sigurdsen, hur skall vi klara sjukvården utan en bättre framförhållning – om kriget kommer eller om vi får en avspärrning en längre tid?

1988/89:248 av *Lars Leijonborg* (fp) till utbildningsministern om tilläggsdirektiv till utredningen om verksamhets- och kostnadsansvar m.m. för utbildning av psykiskt utvecklingsstörda vuxna:

Riksdagen beslöt i maj 1988 att som sin mening ge regeringen till känna att en utredning borde tillsättas för att lämna underlag bl. a. till hur utbildning på träningsskolenivå skall kunna ingå i sårbarhet.

Utbildningsutskottet förutsatte att arbetet skulle bedrivas snabbt. I sitt betänkande skrev utskottet: "Utredningsarbetet bör bedrivas snabbt och om möjligt slutföras i sådan tid att de förslag utredningsresultaten kan leda till kan föreläggas riksdagen under våren 1989".

Av det pressmeddelande som utbildningsdepartementet lät distribuera när utredningen var tillsatt framgår emellertid att regeringen avser att behandla frågan tidigast i budgetpropositionen 1990 eller i en särproposition under 1990.

Regeringen har uppenbarligen en lägre ambitionsnivå än riksdagen i vad gäller att utvidga sårbarhet, och detta leder regeringen till att nonchalera riksdagsbeslutet. Detta är självfallet oacceptabelt.

Avser utbildningsministern att utfärda sådana kompletteringsdirektiv till utredningen att resultatet av dess arbete kan leda till en proposition redan våren 1989?

1988/89:249 av *Charlotte Branting* (fp) till statsministern om ökat antal kvinnliga statssekreterare:

Fortfarande finns det herrar, bara herrar, på befattningar med makt. Förteckningen över de 23 statssekreterarna (varav en tituleras kabinettssekreterare) talar sitt tydliga språk. 22 av de 23 statssekreterarna är män.

I den av riksdagen nyligen antagna propositionen om jämställdhetspolitiken inför 1990-talet ingår som en åtgärd att staten som arbetsgivare skall ägna mer uppmärksamhet åt jämställdhetsarbetet och bl.a. öka andelen kvinnor på alla nivåer inom förvaltningen.

Min fråga till statsministern blir därför:

Vilka åtgärder avser statsministern att vidta för att öka andelen kvinnliga statssekreterare?

1988/89:250 av *Martin Olsson* (c) till arbetsmarknadsministern om verksamheten vid Telis anläggning i Sundsvall:

Telis fabrik i Sundsvall med nära 800 anställda hotas av nedläggning helt eller delvis. Till skillnad från flertalet industrier i Sundsvallsområdet är detta en miljövänlig och föga energikrävande industri där dessutom drygt 60 % av de anställda är kvinnor. En nedläggning av Teli skulle därför vara ett särskilt hårt slag för Sundsvall och Västernorrlands län. Eftersom Teli är samhällsägt måste enligt min och mångas mening staten ta ett speciellt ansvar för att verksamheten skall kunna upprätthållas och – om nedläggning sker – att lämpliga nya arbetstillfällen erbjuds de friställda. Härvid måste beaktas kvinnornas stora andel, att medelåldern är hög och att många arbetat mycket länge på Teli. De nya arbetena bör därför vara liknande dem som de tvingas lämna. Mot bakgrund av dels statens ansvar som ägare till Teli, dels arbetsmarknadsministerns kraftfulla uttalande mot Ericssons planer på en motsvarande nedläggning i Blekinge vill jag fråga arbetsmarknadsministern:

Vilka åtgärder har regeringen vidtagit för att förhindra en nedläggning helt eller delvis av Telis fabrik i Sundsvall och hur kommer regeringen – om nedläggning sker – att kompensera Sundsvallsområdet med lämpliga arbetstillfällen?

1988/89:251 av *Görel Thurdin* (c) till finansministern om beskattningen av traktamenten:

En skattebetalare, varvsarbetaren Kjell Hermansson, är den ende av flera arbetskamrater som eftertaxerats för erhållna traktamenten på 100 000 kr., vilka utbetalats 8 år tidigare. Vid en revision upptäcktes att Svenska Varv fört de anställda bakom ljust genom att bilda ett bolag med enda syfte att locka till sig kvalificerad arbetskraft genom att betala ut traktamentesförmåner. Hans hus är beslagttaget och han hotas av ekonomisk ruin.

I Göteborgs och Bohus län samt Jönköpings län avskrevs ärendena, men inte i Kalmar län. Därigenom har en skattskyldig blivit gravt olika behandlad av vårt rättsväsende.

I en proposition om ändring av beskattningen av vissa livräntor går regeringen in och styr rättelserna av felaktiga beslut från RFV, så att skattemyndigheterna skall göra lika. Sådana beslut har antagligen inte fattats tidigare i riksdagen.

Avser regeringen vidta några åtgärder för att få till stånd likabehandling vid beskattning av traktamenten?

1988/89:252 av *Britta Bjelle* (fp) till finansministern om rätten till skadestånd vid felbedömning i skatteprocess:

Tingsrätten i Västervik har avkunnat dom i det mål som gällde bilhandlaren Halvar Alvgarads skadeståndsanspråk mot staten.

Tingsrätten har inte funnit att någon offentlig tjänsteman har gjort sig skyldig till grav felbedömning när man beslöt att vidta skilda tvångsåtgärder mot Alvgard. Alvgard förlorade därför målet.

Oavsett om Alvgard skulle komma att få rätt i högre instans är uppenbarligen kriterierna för statens skadeståndsskyldighet alltför högt satta. Folkpartiet har också under en följd av år krävt att enskild som blir utsatt för tvångsåtgärder i skattemål som de senare vinner skall ha lättare att få skadestånd än vad nuvarande lag möjliggör.

Vilka åtgärder avser finansministern vidta för att underlätta för enskilda att få skadestånd när staten har gjort sig skyldig till felbedömning i skatteprocessen?

1988/89:253 av *Siv Ramsell* (c) till statsrådet Bengt Göransson om förhandsgranskning av videofilm:

Samhället måste ta klart avstånd från våld och våldsförhållande inslag i massmedia. Det utbredda våldet, inte minst bland ungdomar, inger oro för framtiden. Påverkansforskningen ger stöd för uppfattningen att våldsskildringar kan ha skadlig inverkan på i varje fall barn och ungdomar. Här måste kraftfulla åtgärder sättas in för att värna barn och ungdomars bästa i förebyggande syfte.

En naturlig och effektiv väg är att mobilisera det engagemang mot våld som finns i hela Folk rörelsesverige. Nu senast har ett sådant arbete redovisats från idrottsrörelsen. Samhället måste skapa bra förutsättningar för folk rörelsernas arbete.

Det finns en stor opinion där alla politiska kvinnoorganisationer, kyrkoorganisationer, Hem och skola-föreningar, barnmiljörådet m.fl. kräver, att förhandsgranskning av videogram skall införas. Det är nödvändigt att få till stånd åtgärder som på ett effektivare sätt än hittills förhindrar att i vart fall barn och ungdomar tar del av grova våldsskildringar i rörliga bilder. Detta gäller inte minst sådana skildringar som innehåller våldsinslag bestående i sexuella övergrepp och sadism.

Jag vill fråga:

Avser regeringen att förelägga riksdagen en proposition med lag om förhandsgranskning av videofilm?

Prot. 1988/89:24
15 november 1988

Meddelande om frågor

1988/89:254 av *Roy Ottosson* (mp) till arbetsmarknadsministern om regionalpolitiskt stöd till Teli i Sundsvall:

Det statliga företaget Teli planerar att över 40 års verksamhet i Sundsvall nu skall läggas ner. Närmare 800 arbetstillfällen, till stor del besatta av kvinnor, försvinner.

Detta skulle vara ett dråpslag mot Sundsvallsregionen. Området domine-
ras ju i övrigt av tung processindustri som rationaliserar bort mer och mer
arbetskraft. Industrin i Sundsvallsområdet är i övrigt också mycket elberoende
och kan därför drabbas särskilt hårt av kärnkraftens avveckling.

Telifabriken, däremot, har mycket goda utvecklingsmöjligheter – bara den
får möjlighet därtill. Teli-ledningen har tillsammans med de fackliga
organisationerna tagit fram ett konkret förslag till rekonstruktion av
fabriken. Den innebär ökande samverkan med lokala och regionala företag
och ökad flexibilitet. Men för att komma i gång krävs att ägaren staten ger sitt
stöd.

Med anledning av detta vill jag ställa följande fråga till arbetsmarknads-
ministern:

Är regeringen beredd att ge Teli-fabriken i Sundsvall erforderligt regional-
politiskt stöd för att inom t.ex. en treårsperiod åter bli lönsam?

1988/89:255 av *Roy Ottosson* (mp) till miljö- och energiministern om
rekonstruktion av Teli-fabriken i Sundsvall:

Under ett valmöte i Sundsvall den 16 september lovade miljöministern att
Sundsvallsområdet skulle bli ett särskilt miljövårdsområde där extraordinära
insatser skall göras för miljön.

Den dåliga miljön i Sundsvall beror i huvudsak på trafiken och industrin.
Sundsvallsområdet domineras av stora industrier som enligt miljöskyddslag-
en klassas som miljöfarlig verksamhet.

För att långsiktigt klara miljöproblemen torde det vara nödvändigt att
delvis få en miljövänligare industri- och näringslivsstruktur. I Sundsvall hotas
nu Teli-fabriken som tillverkar telefoner, telefonväxlar m.m. av nedlägg-
ning. Närmare 800 arbetstillfällen kan försvinna.

Företaget har visat att goda möjligheter att utveckla Teli-fabriken finns.
Ett förslag till rekonstruktion som bör ge vinst inom tre år finns.

Med anledning av detta vill jag ställa följande fråga till miljöminister
Birgitta Dahl:

Är regeringen beredd att stödja en rekonstruktion av Teli-fabriken i
Sundsvall?

1988/89:256 av *Ann-Cathrine Haglund* (m) till socialministern om handlägg-
ningen av asylsökande kvinnors abortärenden:

På grund av det stora antalet asylsökande kvinnor som i många månader

49

Prot. 1988/89:24
15 november 1988

Meddelande om frågor

kan få vänta på uppehållstillstånd har också abortproblematiken aktualiserats.

Enligt 5 § abortlagen framgår att "Abort får utföras endast om kvinnan är svensk medborgare eller bosatt här i riket eller om socialstyrelsen i annat fall av särskilda skäl lämnar kvinnan tillstånd till åtgärder."

Att följa 5 § innebär för de asylsökande kvinnorna att varje ärende skall prövas av socialstyrelsen. Det är ett tungrovt förfaringssätt som i vissa fall kan leda till sen abort för dessa redan hårt drabbade kvinnor.

Är statsrådet villig att se över 5 § i abortlagen så att handläggningen av asylsökande kvinnors abortärenden kan gå snabbare?

1988/89:257 av *Eva Björne* (m) till arbetsmarknadsministern om alternativ produktion vid Telis fabrik i Sundsvall:

När Ericssons meddelade att man har för avsikt att lägga ned telefon-tillverkningen i sina fabriker i Karlskrona och Kumla uttalade arbetsmarknadsministern att Ericsson mycket dåligt svarade upp till sitt arbetsgivaransvar.

Jag vill med anledning av detta fråga om ministern och regeringen avser att ta sitt arbetsgivaransvar för Telis fabrik i Sundsvall, när den olönsamma telefon-tillverkningen nu föreslås nedlagd. Fabriksledningen och de anställda har flera mycket seriösa förslag till alternativ produktion.

Är regeringen beredd att medverka till att undersöka förutsättningarna för alternativ produktion i Sundsvall?

1988/89:258 av *Jerry Martinger* (m) till justitieministern om kampen mot narkotikamissbruket:

Den ändrade lydelse av narkotikastrafflagen som trädde i kraft den 1 juli 1988 och som innebär att all hantering av illegal narkotika i princip straffbeläggs har såvitt jag vet ännu inte föranlett något polisingripande. Från polisens sida har man vid flera olika tillfällen uttalat att den nya lagen är meningslös, eftersom den inte ger möjlighet att ta blod- eller urinprov vid misstanke om illegal narkotikakonsumtion.

Med anledning härav får jag fråga justitieministern följande:

Avser justitieministern att vidta några åtgärder för att narkotikastrafflagen skall göras effektiv i kampen mot narkotikamissbruket?

9 § Kammaren åtskildes kl. 16.55.

In fidem

BERTIL BJÖRNSSON